

බුද්දකනිකායෙ

පටිසම්භිදාමග්ගපාළි

3. ආනාපානස්සතිකථා

1. ගණනවාර

152. සොළසවත්ථුකං

ආනාපානස්සතිසමාධිං [ආනාපානස්සතිසමාධිං
(සී. අට්ඨ.)] භාවයතො සමධිකානි ද්වෙ
ඤාණසතානි උප්පජ්ජන්ති – අට්ඨ පරිපන්ථෙ
ඤාණානි, අට්ඨ ච උපකාරෙ ඤාණානි,
අට්ඨාරස උපක්කිලෙසෙ ඤාණානි, තෙරස
වොදානෙ ඤාණානි, බාත්තිංස සතොකාරිස්ස
ඤාණානි, චතුච්ඡති සමාධිවසෙන ඤාණානි,
ද්වෙසත්තති විපස්සනාවසෙන ඤාණානි, අට්ඨ
නිබ්බිදාඤාණානි, අට්ඨ
නිබ්බිදානුලොමඤාණානි, අට්ඨ
නිබ්බිදාපට්ඨපස්සද්ධිඤාණානි, එකච්ඡති
විමුත්තිසුඛෙ ඤාණානි.

කතමානි අට්ඨ පරිපන්ථෙ ඤාණානි, අට්ඨ ච
උපකාරෙ ඤාණානි? කාමච්ඡන්දො සමාධිස්ස
පරිපන්ථො, නෙක්ඛම්මං සමාධිස්ස උපකාරං.

බ්‍යාපාදො සමාධිස්ස පරිපන්ථො, අබ්‍යාපාදො
 සමාධිස්ස උපකාරං. ටීනමිද්ධං සමාධිස්ස
 පරිපන්ථො, ආලොකසඤ්ඤා සමාධිස්ස
 උපකාරං. උද්ධච්චං සමාධිස්ස පරිපන්ථො,
 අවික්ඛෙපො සමාධිස්ස උපකාරං. විචිකිච්ඡා
 සමාධිස්ස පරිපන්ථො, ධම්මචචත්ථානං
 සමාධිස්ස උපකාරං. අවිජ්ජා සමාධිස්ස
 පරිපන්ථො, ඤාණං සමාධිස්ස උපකාරං. අරතී
 සමාධිස්ස පරිපන්ථො, පාමොජ්ජං සමාධිස්ස
 උපකාරං. සබ්බෙපි අකුසලා ධම්මා සමාධිස්ස
 පරිපන්ථා, සබ්බෙපි කුසලා ධම්මා සමාධිස්ස
 උපකාරා. ඉමානි අට්ඨ පරිපන්ථෙ ඤාණානි,
 අට්ඨ ච උපකාරෙ ඤාණානි.

ගණනවාචො පඨමො.

2. සොළසඤ්ඤාණනිද්දෙසො

153. ඉමෙහි සොළසහි ආකාරෙහි උදුචිත්තං
 චිත්තං සමුදුචිතං චිත්තං එකත්තෙ සන්තිට්ඨති,
 නීවරණෙහි විසුජ්ඣති. කතමෙ තෙ එකත්තා?
 නෙක්ඛම්මං එකත්තං, අබ්‍යාපාදො එකත්තං,
 ආලොකසඤ්ඤා එකත්තං, අවික්ඛෙපො
 එකත්තං, ධම්මචචත්ථානං එකත්තං, ඤාණං

එකත්තං, පාමොජ්ජං එකත්තං, සබ්බෙපි
කුසලා ධම්මා එකත්තා.

නීවරණාති, කතමෙ තෙ නීවරණා?
කාමච්ඡන්දො නීවරණං, බ්‍යාපාදො නීවරණං,
ඵනමිද්ධං නීවරණං, උද්ධච්චකුක්කච්චං
නීවරණං, විච්චිච්ඡා නීවරණං, අවිජ්ජා
නීවරණං, අරති නීවරණං, සබ්බෙපි අකුසලා
ධම්මා නීවරණා.

නීවරණාති, කෙනට්ඨෙත නීවරණා?
නිය්‍යානාවරණට්ඨෙත නීවරණා. කතමෙ තෙ
නිය්‍යානා? තෙක්ඛම්මං අරියානං නිය්‍යානං.
තෙන ච තෙක්ඛම්මෙන අරියා නිය්‍යන්ති.
කාමච්ඡන්දො නිය්‍යානාවරණං. තෙන ච
කාමච්ඡන්දෙන නිච්ඡිතත්තා තෙක්ඛම්මං
අරියානං නිය්‍යානං නප්පජානාතීති –
කාමච්ඡන්දො නිය්‍යානාවරණං. අබ්‍යාපාදො
අරියානං නිය්‍යානං. තෙන ච අබ්‍යාපාදෙන
අරියා නිය්‍යන්ති. බ්‍යාපාදො නිය්‍යානාවරණං.
තෙන ච බ්‍යාපාදෙන නිච්ඡිතත්තා අබ්‍යාපාදං
අරියානං නිය්‍යානං නප්පජානාතීති –
බ්‍යාපාදො නිය්‍යානාවරණං. ආලොකසඤ්ඤා
අරියානං නිය්‍යානං. තාය ච ආලොකසඤ්ඤාය

අරියා නියයන්ති. ටීනමිද්ධං නියයානාවරණං.
තෙන ච ටීනමිද්ධෙන නිචුතත්තා
ආලොකසඤ්ඤං අරියානං නියයානං
නප්පජානාතීති – ටීනමිද්ධං නියයානාවරණං.
අවික්ඛෙපො අරියානං නියයානං. තෙන ච
අවික්ඛෙපෙන අරියා නියයන්ති. උද්ධච්චං
නියයානාවරණං. තෙන ච උද්ධච්චෙන
නිචුතත්තා අවික්ඛෙපං අරියානං නියයානං
නප්පජානාතීති – උද්ධච්චං නියයානාවරණං.
ධම්මචචත්ථානං අරියානං නියයානං. තෙන ච
ධම්මචචත්ථානෙන අරියා නියයන්ති. විචිකිච්ඡා
නියයානාවරණං. තාය ච විචිකිච්ඡාය
නිචුතත්තා ධම්මචචත්ථානං අරියානං
නියයානං නප්පජානාතීති – විචිකිච්ඡා
නියයානාවරණං. ඤාණං අරියානං නියයානං.
තෙන ච ඤාණෙන අරියා නියයන්ති. අවිජ්ජා
නියයානාවරණං. තාය ච අවිජ්ජාය නිචුතත්තා
ඤාණං අරියානං නියයානං නප්පජානාතීති –
අවිජ්ජා නියයානාවරණං. පාමොජ්ජං අරියානං
නියයානං. තෙන ච පාමොජ්ජෙන අරියා
නියයන්ති. අරතී නියයානාවරණං. තාය ච
අරතියා නිචුතත්තා පාමොජ්ජං අරියානං
නියයානං නප්පජානාතීති – අරතී

නියානාවරණං. සබ්බෙපි කුසලා ධම්මා
අරියානං නියානං. තෙනි ච කුසලෙහි
ධම්මෙහි අරියා නියාන්ති. සබ්බෙපි අකුසලා
ධම්මා නියානාවරණා. තෙනි ච අකුසලෙහි
ධම්මෙහි නිවුත්තනා කුසලෙ ධම්මෙ අරියානං
නියානං නප්පජානාතීති – සබ්බෙපි අකුසලා
ධම්මා නියානාවරණා. ඉමෙහි ච පන
නීවරණෙහි විසුද්ධවිත්තස්ස සොළසවත්ථුකං
ආනාපානස්සතිසමාධිං භාවයතො
බ්ණිකසමොධානා.

සොළසඤ්ඤාණනිද්දෙසො දුතියො.

3. උපක්කිලෙසඤ්ඤාණනිද්දෙසො

පට්ඨමච්ඡක්කං

154. ඉමෙහි ච පන නීවරණෙහි
විසුද්ධවිත්තස්ස සොළසවත්ථුකං
ආනාපානස්සතිසමාධිං භාවයතො
බ්ණිකසමොධානා කතමෙ අට්ඨාරස
උපක්කිලෙසා උප්පජ්ජන්ති?
අස්සාසාදිමජ්ඣපරියොසානං සතියා
අනුගච්ඡතො අජ්ඣන්තවික්ඛෙපගතං චිත්තං
සමාධිස්ස පරිපන්ථො.

පස්සාසාදිමජ්ඣපරියොසානං සතියා
අනුගච්ඡතො ඛහිද්ධාවික්ඛෙපගතං චිත්තං
සමාධිස්ස පරිපන්ථො. අස්සාසපටිකච්චනා
නිකන්ති තණ්හාවරියා සමාධිස්ස පරිපන්ථො.
පස්සාසපටිකච්චනා නිකන්ති තණ්හාවරියා
සමාධිස්ස පරිපන්ථො.

අස්සාසෙනාහිතුන්තස්ස පස්සාසපටිලාභෙ
මුච්ඡනා සමාධිස්ස පරිපන්ථො.

පස්සාසෙනාහිතුන්තස්ස අස්සාසපටිලාභෙ
මුච්ඡනා සමාධිස්ස පරිපන්ථො.

අනුගච්ඡනා ච අස්සාසං, පස්සාසං
අනුගච්ඡනා;
සති අජ්ඣත්තවික්ඛෙපා, කච්චනා
ඛහිද්ධාවික්ඛෙපපත්ථනා

අස්සාසෙනාහිතුන්තස්ස,
පස්සාසපටිලාභෙ මුච්ඡනා;
පස්සාසෙනාහිතුන්තස්ස,
අස්සාසපටිලාභෙ මුච්ඡනා.

ඡ එතෙ උපක්කිලෙසා,
ආනාපානස්සතිසමාධිස්ස;
යෙහි වික්ඛිජ්ජමානස්ස, නො ච චිත්තං
විමුච්චති;

විමෝක්ඛං අප්පජානන්තා, තෙ භොන්ති
පරපත්තියාති.

දුතියව්ඡක්කං

155. නිමිත්තං ආවජ්ජතො අස්සාසෙ චිත්තං
විකම්පති – සමාධිස්ස පරිපන්ථො. අස්සාසං
ආවජ්ජතො නිමිත්තෙ චිත්තං විකම්පති –
සමාධිස්ස පරිපන්ථො. නිමිත්තං ආවජ්ජතො
පස්සාසෙ චිත්තං විකම්පති – සමාධිස්ස
පරිපන්ථො. පස්සාසං ආවජ්ජතො නිමිත්තෙ
චිත්තං විකම්පති – සමාධිස්ස පරිපන්ථො.
අස්සාසං ආවජ්ජතො පස්සාසෙ චිත්තං
විකම්පති – සමාධිස්ස පරිපන්ථො. පස්සාසං
ආවජ්ජතො අස්සාසෙ චිත්තං විකම්පති –
සමාධිස්ස පරිපන්ථො.

නිමිත්තං ආවජ්ජමානස්ස, අස්සාසෙ
වික්ඛිපතෙ මනො;
අස්සාසං ආවජ්ජමානස්ස, නිමිත්තෙ
චිත්තං විකම්පති.

නිමිත්තං ආවජ්ජමානස්ස, පස්සාසෙ
වික්ඛිපතෙ මනො;

පස්සාසං ආවජ්ජමානස්ස, නිමිත්තෙ
චිත්තං විකම්පති.

අස්සාසං ආවජ්ජමානස්ස, පස්සාසෙ
චික්ඛිපතෙ මනො;

පස්සාසං ආවජ්ජමානස්ස, අස්සාසෙ
චිත්තං විකම්පති.

ඡ එතෙ උපක්කිලෙසා,
ආනාපානස්සතිසමාධිස්ස;
යෙහි චික්ඛිජ්ජමානස්ස, නො ච චිත්තං
විමුච්චති;
විමොක්ඛං අජ්ජජානන්තා, තෙ භොන්ති
පරපත්තියාති.

තතියව්ජක්කං

156. අතීතානුධාවනං චිත්තං

චික්ඛෙපානුපතිතං – සමාධිස්ස පරිපන්ථො.

අනාගතපටිකච්චනං චිත්තං විකම්පිතං –

සමාධිස්ස පරිපන්ථො. ලීනං චිත්තං

කොසජ්ජානුපතිතං – සමාධිස්ස පරිපන්ථො.

අතිපග්ගහිතං චිත්තං උද්ධච්චානුපතිතං –

සමාධිස්ස පරිපන්ථො. අහිනතං චිත්තං

රාගානුපතිතං – සමාධිස්ස පරිපන්ථො.

අපනතං චිත්තං බ්‍යාපාදානුපතිතං – සමාධිස්ස පරිපත්ථො.

අතීතානුධාවනං චිත්තං,
අනාගතපටිකඞ්ඛනං ලීනං;
අතිපග්ගහිතං අහිනතං, අපනතං චිත්තං න
සමාධියති.

ඡ එතෙ උපක්කිලෙසා,
ආනාපානස්සතිසමාධිස්ස;
යෙහි උපක්කිලිට්ඨසඞ්කප්ථො, අධිචිත්තං
නප්පජානාතීති.

157. අස්සාසාදිමජ්ඣපරියොසානං සතියා
අනුගච්ඡතො අජ්ඣත්තං චිත්තෙපගතෙන
චිත්තෙන කායොපි චිත්තමපි සාරද්ධා ච
භොන්ති ඉඤ්ජිතා ච එන්දිතා ච.
පස්සාසාදිමජ්ඣපරියොසානං සතියා
අනුගච්ඡතො බහිද්ධාචිත්තෙපගතෙන
චිත්තෙන කායොපි චිත්තමපි සාරද්ධා ච
භොන්ති ඉඤ්ජිතා ච එන්දිතා ච.
අස්සාසපටිකඞ්ඛනාය නිකන්තියා
තණ්භාවරියාය කායොපි චිත්තමපි සාරද්ධා ච
භොන්ති ඉඤ්ජිතා ච එන්දිතා ච.
පස්සාසපටිකඞ්ඛනාය නිකන්තියා

තණ්හාවරියාය කායොපි චිත්තමපි සාරද්ධා ච
හොන්ති ඉඤ්ජිතා ච එන්දිතා ච.

අස්සාසෙනාහිතුන්තස්ස පස්සාසපටිලාහෙ
මුච්ඡිතත්තා කායොපි චිත්තමපි සාරද්ධා ච
හොන්ති ඉඤ්ජිතා ච එන්දිතා ච.

පස්සාසෙනාහිතුන්තස්ස අස්සාසපටිලාහෙ
මුච්ඡිතත්තා කායොපි චිත්තමපි සාරද්ධා ච
හොන්ති ඉඤ්ජිතා ච එන්දිතා ච. නිමිත්තං
ආවජ්ජතො අස්සාසෙ චිත්තං විකම්පිතත්තා
කායොපි චිත්තමපි සාරද්ධා ච හොන්ති
ඉඤ්ජිතා ච එන්දිතා ච. අස්සාසං ආවජ්ජතො
නිමිත්තෙ චිත්තං විකම්පිතත්තා කායොපි
චිත්තමපි සාරද්ධා ච හොන්ති ඉඤ්ජිතා ච
එන්දිතා ච. නිමිත්තං ආවජ්ජතො පස්සාසෙ
චිත්තං විකම්පිතත්තා කායොපි චිත්තමපි
සාරද්ධා ච හොන්ති ඉඤ්ජිතා ච එන්දිතා ච.

පස්සාසං ආවජ්ජතො නිමිත්තෙ චිත්තං
විකම්පිතත්තා කායොපි චිත්තමපි සාරද්ධා ච
හොන්ති ඉඤ්ජිතා ච එන්දිතා ච. අස්සාසං
ආවජ්ජතො පස්සාසෙ චිත්තං විකම්පිතත්තා
කායොපි චිත්තමපි සාරද්ධා ච හොන්ති
ඉඤ්ජිතා ච එන්දිතා ච. පස්සාසං ආවජ්ජතො
අස්සාසෙ චිත්තං විකම්පිතත්තා කායොපි

විත්තමිපි සාරද්ධා ච භොන්ති ඉඤ්ජිතා ච
 එන්දිතා ච. අතීතානුධාවනෙන විත්තෙන
 වික්ඛෙපානුපතිතෙන කායොපි විත්තමිපි
 සාරද්ධා ච භොන්ති ඉඤ්ජිතා ච එන්දිතා ච.
 අනාගතපටිකඛිඛනෙන විත්තෙන
 විකමිපිතෙන කායොපි විත්තමිපි සාරද්ධා ච
 භොන්ති ඉඤ්ජිතා ච එන්දිතා ච. ලීනෙන
 විත්තෙන කොසජ්ජානුපතිතෙන කායොපි
 විත්තමිපි සාරද්ධා ච භොන්ති ඉඤ්ජිතා ච
 එන්දිතා ච. අතිපග්ගහිතෙන විත්තෙන
 උද්ධච්චානුපතිතෙන කායොපි විත්තමිපි
 සාරද්ධා ච භොන්ති ඉඤ්ජිතා ච එන්දිතා ච.
 අහිතතෙන විත්තෙන රාගානුපතිතෙන
 කායොපි විත්තමිපි සාරද්ධා ච භොන්ති
 ඉඤ්ජිතා ච එන්දිතා ච. අපනතෙන විත්තෙන
 ඛ්‍යාපාදානුපතිතෙන කායොපි විත්තමිපි
 සාරද්ධා ච භොන්ති ඉඤ්ජිතා ච එන්දිතා ච.

ආනාපානස්සති යස්ස, පරිපුණ්ණා
 අභාවිතා;
 කායොපි ඉඤ්ජිතො භොති, විත්තමිපි
 භොති ඉඤ්ජිතං;
 කායොපි එන්දිතො භොති, විත්තමිපි
 භොති එන්දිතං.

ආනාපානස්සති යස්ස, පරිපුණ්ණා
 සුභාවිතා;
 කායොපි අනිඤ්ජිතො භොති, චිත්තමපි
 භොති අනිඤ්ජිතං;
 කායොපි අඵන්දිතො භොති, චිත්තමපි
 භොති අඵන්දිතන්ති.

ඉමෙහි ව පන නීවරණෙහි විසුද්ධචිත්තස්ස
 සොළසවත්ථුකං ආනාපානස්සතිසමාධිං
 භාවයතො බණ්ණකසමොධානා ඉමෙ අට්ඨාරස
 උපක්කිලෙසා උප්පජ්ජන්ති.

උපක්කිලෙසඤාණනිද්දෙයො තතියො.

4. වොදානඤාණනිද්දෙයො

158. කතමානි තෙරස වොදානෙ ඤාණානි?
 අතීතානුධාවනං චිත්තං වික්ඛෙපානුපතිතං; තං
 විචජ්ජයිත්වා එකට්ඨානෙ සමාදහති – එවමපි
 චිත්තං න වික්ඛෙපං ගච්ඡති.

අනාගතපටිකඨිඛනං චිත්තං විකම්පිතං; තං
 විචජ්ජයිත්වා තත්ථෙව අධිමොචෙති – එවමපි
 චිත්තං න වික්ඛෙපං ගච්ඡති. ලීනං චිත්තං
 කොසජ්ජානුපතිතං; තං පග්ගණ්හිත්වා
 කොසජ්ජං පජහති – එවමපි චිත්තං න

වික්‍රමයං ගච්ඡති. අතිපග්ගහිතං චිත්තං
 උද්ධව්වානුපතිතං; තං චිතිග්ගණ්හිත්වා
 උද්ධව්වං පජහති – එවමිපි චිත්තං න වික්‍රමයං
 ගච්ඡති. අහිතතං චිත්තං රාගානුපතිතං; තං
 සම්පජානො හුත්වා රාගං පජහති – එවමිපි
 චිත්තං න වික්‍රමයං ගච්ඡති. අපනතං චිත්තං
 ඛ්‍යාපාදානුපතිතං; තං සම්පජානො හුත්වා
 ඛ්‍යාපාදං පජහති – එවමිපි චිත්තං න වික්‍රමයං
 ගච්ඡති. ඉමෙහි ඡහි යානෙහි පරිසුද්ධං චිත්තං
 පරියොදාතං එකත්තගතං භොති.

කතමෙ තෙ එකත්තා?

දානවොසග්ගුපට්ඨානෙකත්තං,
 සමථනිමිත්තුපට්ඨානෙකත්තං,
 වයලක්ඛණුපට්ඨානෙකත්තං,
 නිරොධුපට්ඨානෙකත්තං.
 දානවොසග්ගුපට්ඨානෙකත්තං
 වාගාධිමුත්තානං,
 සමථනිමිත්තුපට්ඨානෙකත්තඤ්ච
 අධිචිත්තමනුයුත්තානං,
 වයලක්ඛණුපට්ඨානෙකත්තඤ්ච විපස්සකානං,
 නිරොධුපට්ඨානෙකත්තඤ්ච අරියපුග්ගලානං –
 ඉමෙහි චතුහි යානෙහි එකත්තගතං චිත්තං
 පටිපදාවිසුද්ධිපක්ඛන්දඤ්චෙව භොති,

උපෙක්ඛානුච්ඡිතඤ්ච, ඤාණෙන ච
සම්පහංසිතං.

පයමස්ස ක්කානස්ස කො ආදි, කිං මජ්ඣෙකං,
කිං පරියොසානං? පයමස්ස ක්කානස්ස
පටිපදාවිසුද්ධි ආදි, උපෙක්ඛානුච්ඡහනා
මජ්ඣෙකං, සම්පහංසනා පරියොසානං. පයමස්ස
ක්කානස්ස පටිපදාවිසුද්ධි ආදි. ආදිස්ස කති
ලක්ඛණාති? ආදිස්ස තිණි ලක්ඛණාති. යො
තස්ස පරිපන්ථො තතො චිත්තං විසුජ්ඣති,
විසුද්ධත්තා චිත්තං මජ්ඣමං සමථනිමිත්තං
පටිපජ්ජති, පටිපන්තත්තා තත්ථ චිත්තං
පක්ඛන්දති. යඤ්ච පරිපන්ථතො චිත්තං
විසුජ්ඣති, යඤ්ච විසුද්ධත්තා චිත්තං මජ්ඣමං
සමථනිමිත්තං පටිපජ්ජති, යඤ්ච
පටිපන්තත්තා තත්ථ චිත්තං පක්ඛන්දති.
පයමස්ස ක්කානස්ස පටිපදාවිසුද්ධි ආදි. ආදිස්ස
ඉමාති තිණි ලක්ඛණාති. තෙන චුච්චති –
“පයමං ක්කානං ආදිකලායාණඤ්චෙව භොති
ලක්ඛණසම්පන්තඤ්ච”.

පයමස්ස ක්කානස්ස උපෙක්ඛානුච්ඡහනා
මජ්ඣෙකං. මජ්ඣස්ස කති ලක්ඛණාති?
මජ්ඣස්ස තිණි ලක්ඛණාති. විසුද්ධං චිත්තං

අප්පඤ්චාපෙක්ඛති, සමථපටිපත්තං
අප්පඤ්චාපෙක්ඛති, එකත්තපට්ඨානං
අප්පඤ්චාපෙක්ඛති. යඤ්ච විසුද්ධං චිත්තං
අප්පඤ්චාපෙක්ඛති, යඤ්ච සමථපටිපත්තං
අප්පඤ්චාපෙක්ඛති, යඤ්ච එකත්තපට්ඨානං
අප්පඤ්චාපෙක්ඛති – පට්ඨංසං සංඝාතස්ස
උපෙක්ඛානුබ්බහනා මජ්ඣේ. මජ්ඣස්ස ඉමානි
තීණි ලක්ඛණානි. තෙන වුච්චති – ‘‘පට්ඨං
සංඝාතං මජ්ඣේකලාණඤ්චෙව භොති
ලක්ඛණසම්පත්තඤ්ච’’.

පට්ඨංසං සංඝාතස්ස සම්පහංසනා
පරියොසානං. පරියොසානස්ස කති
ලක්ඛණානි? පරියොසානස්ස චත්තාරි
ලක්ඛණානි. තත්ථ ජාතානං ධම්මානං
අනතිචත්තනට්ඨේන සම්පහංසනා, ඉන්ද්‍රියානං
එකරසට්ඨේන සම්පහංසනා,
තදුපගචීරියවාහනට්ඨේන සම්පහංසනා,
ආසෙවනට්ඨේන සම්පහංසනා. පට්ඨංසං
සංඝාතස්ස සම්පහංසනා පරියොසානං.
පරියොසානස්ස ඉමානි චත්තාරි ලක්ඛණානි.
තෙන වුච්චති – ‘‘පට්ඨං සංඝාතං
පරියොසානකලාණඤ්චෙව භොති
ලක්ඛණසම්පත්තඤ්ච’’.

එවං තිචත්තගතං

චිත්තං තිව්ඨකලායාණකං
දසලක්ඛණසම්පන්නං
චිත්තකසම්පන්නඤ්චෙව භොති
විචාරසම්පන්නඤ්ච ජිනිසම්පන්නඤ්ච
සුඛසම්පන්නඤ්ච චිත්තස්ස
අධිට්ඨානසම්පන්නඤ්ච සද්ධාසම්පන්නඤ්ච
වීරියසම්පන්නඤ්ච සතිසම්පන්නඤ්ච
සමාධිසම්පන්නඤ්ච පඤ්ඤාසම්පන්නඤ්ච.

දුතියස්ස ක්කානස්ස කො ආදි, කිං මජ්ඣෙකං,
කිං පරියොසානං? දුතියස්ස ක්කානස්ස
පටිපදාවිසුද්ධි ආදි, උපෙක්ඛානුච්ඡානා
මජ්ඣෙකං, සම්පහංසනා පරියොසානං...පෙ....
එවං තිව්ඨතගතං චිත්තං තිව්ඨකලායාණකං
දසලක්ඛණසම්පන්නං ජිනිසම්පන්නඤ්චෙව
භොති සුඛසම්පන්නඤ්ච චිත්තස්ස
අධිට්ඨානසම්පන්නඤ්ච සද්ධාසම්පන්නඤ්ච
වීරියසම්පන්නඤ්ච සතිසම්පන්නඤ්ච
සමාධිසම්පන්නඤ්ච පඤ්ඤාසම්පන්නඤ්ච.

තතියස්ස ක්කානස්ස කො ආදි, කිං මජ්ඣෙකං,
කිං පරියොසානං...පෙ.... එවං තිව්ඨතගතං
චිත්තං තිව්ඨකලායාණකං
දසලක්ඛණසම්පන්නං සුඛසම්පන්නඤ්චෙව

හොති විත්තස්ස අධිට්ඨානසම්පන්නඤ්ච
සද්ධාසම්පන්නඤ්ච විරියසම්පන්නඤ්ච
සතිසම්පන්නඤ්ච සමාධිසම්පන්නඤ්ච
පඤ්ඤාසම්පන්නඤ්ච.

චතුත්ථස්ස ඤානස්ස කො ආදි, කිං
මජ්ඣෙ, කිං පරියොසානං...පෙ.... එවං
තිවත්තගතං විත්තං තිවිධකල්‍යාණකං
දසලක්ඛණසම්පන්නඤ්ච
උපෙක්ඛාසම්පන්නඤ්චෙව හොති විත්තස්ස
අධිට්ඨානසම්පන්නඤ්ච සද්ධාසම්පන්නඤ්ච
විරියසම්පන්නඤ්ච සතිසම්පන්නඤ්ච
සමාධිසම්පන්නඤ්ච පඤ්ඤාසම්පන්නඤ්ච.

ආකාසානඤ්චායතනසමාපත්තියා...පෙ....
විඤ්ඤාණඤ්චායතනසමාපත්තියා...
ආකිඤ්චඤ්චායතනසමාපත්තියා...
නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තියා
කො ආදි, කිං මජ්ඣෙ, කිං
පරියොසානං...පෙ.... එවං තිවත්තගතං
විත්තං තිවිධකල්‍යාණකං
දසලක්ඛණසම්පන්නං
උපෙක්ඛාසම්පන්නඤ්චෙව හොති විත්තස්ස

අධිවිධානසම්පන්නං ව...පෙ....
පඤ්ඤාසම්පන්නඤ්ච.

අනිච්චානුපස්සනාය කො ආදී, කිං මජ්ඣේ,
කිං පරියොසානං...පෙ.... එවං තිවත්තගතං
චිත්තං තිවිධකලායාණකං

දසලක්ඛණසම්පන්නං

චිත්තකසම්පන්නඤ්චෙව හොති

විචාරසම්පන්නඤ්ච ජිනිසම්පන්නඤ්ච

සුඛසම්පන්නඤ්ච චිත්තස්ස

අධිවිධානසම්පන්නඤ්ච සද්ධාසම්පන්නඤ්ච

වීරියසම්පන්නඤ්ච සතිසම්පන්නඤ්ච

සමාධිසම්පන්නඤ්ච පඤ්ඤාසම්පන්නඤ්ච.

දුක්ඛානුපස්සනාය...පෙ....

අනත්තානුපස්සනාය... නිබ්බිදානුපස්සනාය...

විරාගානුපස්සනාය... නිරොධානුපස්සනාය...

පටිනිස්සග්ගානුපස්සනාය...

ඛයානුපස්සනාය... වයානුපස්සනාය...

විපරිණාමානුපස්සනාය...

අනිමිත්තානුපස්සනාය...

අප්පණිහිතානුපස්සනාය...

සුඤ්ඤතානුපස්සනාය...

අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය...

යථාභූතඤ්ඤාණදස්සනාය...

ආදීනවානුපස්සනාය...
පටිසඬිබානුපස්සනාය...
විචට්ටනානුපස්සනාය...
පඤ්ඤාසම්පන්නඤ්ච.

සොතාපත්තිමග්ගස්ස...පෙ....

සකදාගාමිමග්ගස්ස... අනාගාමිමග්ගස්ස...
අරහත්තමග්ගස්ස කො ආදි, කිං මජ්ඣේ, කිං
පරියොසානං? අරහත්තමග්ගස්ස
පටිපදාවිසුද්ධි ආදි උපෙක්ඛානුච්ඡායා මජ්ඣේ,
සම්පහංසනා පරියොසානං. අරහත්තමග්ගස්ස
පටිපදාවිසුද්ධි ආදි. ආදිස්ස කති ලක්ඛණානි?
ආදිස්ස තීණි ලක්ඛණානි. යො තස්ස
පරිපන්ථො තතො චිත්තං විසුජ්ඣති,
විසුද්ධත්තා චිත්තං මජ්ඣේමං සමථනිමිත්තං
පටිපජ්ජති, පටිපන්නත්තා තත්ථ චිත්තං
පක්ඛන්දති. යඤ්ච පරිපන්ථතො චිත්තං
විසුජ්ඣති, යඤ්ච විසුද්ධත්තා චිත්තං මජ්ඣේමං
සමථනිමිත්තං පටිපජ්ජති, යඤ්ච
පටිපන්නත්තා තත්ථ චිත්තං පක්ඛන්දති –
අරහත්තමග්ගස්ස පටිපදාවිසුද්ධි ආදි. ආදිස්ස
ඉමානි තීණි ලක්ඛණානි. තෙන වුච්චති –
“අරහත්තමග්ගො ආදිකල්යාණො චෙව හොති
ලක්ඛණසම්පන්නො ච”.

අරහත්තමග්ගස්ස උපෙක්ඛානුබ්බතා
 මජ්ඣේ. මජ්ඣස්ස කති ලක්ඛණානි?
 මජ්ඣස්ස තීණි ලක්ඛණානි. විසුද්ධං චිත්තං
 අජ්ඣපෙක්ඛති, සමථපටිපත්තං
 අජ්ඣපෙක්ඛති, එකත්තූපට්ඨානං
 අජ්ඣපෙක්ඛති. යඤ්ච විසුද්ධං චිත්තං
 අජ්ඣපෙක්ඛති, යඤ්ච සමථපටිපත්තං
 අජ්ඣපෙක්ඛති, යඤ්ච එකත්තූපට්ඨානං
 අජ්ඣපෙක්ඛති. තෙන වුච්චති –
 ‘‘ අරහත්තමග්ගො මජ්ඣේකඤ්ජාණො චෙව
 හොති ලක්ඛණසම්පත්තො ච’’.

අරහත්තමග්ගස්ස සම්පහංසනා
 පරියොසානං. පරියොසානස්ස කති
 ලක්ඛණානි? පරියොසානස්ස චත්තාරි
 ලක්ඛණානි. තත්ථ ජාතානං ධම්මානං
 අනතිචත්තනට්ඨෙන සම්පහංසනා, ඉන්ද්‍රියානං
 එකරසට්ඨෙන සම්පහංසනා,
 තදුපගචීරියවාහනට්ඨෙන සම්පහංසනා,
 ආසෙවනට්ඨෙන සම්පහංසනා.
 අරහත්තමග්ගස්ස සම්පහංසනා පරියොසානං.
 පරියොසානස්ස ඉමානි චත්තාරි ලක්ඛණානි.
 තෙන වුච්චති – ‘‘ අරහත්තමග්ගො
 පරියොසානකඤ්ජාණො චෙව හොති

ලක්ඛණසම්පන්නො ච'' . එවං තිවත්තගතං
 විත්තං තිවිධකලායාණකං
 දසලක්ඛණසම්පන්නං
 විතක්කසම්පන්නඤ්චෙව හොති
 විචාරසම්පන්නඤ්ච පිතිසම්පන්නඤ්ච
 සුඛසම්පන්නඤ්ච විත්තස්ස
 අධිට්ඨානසම්පන්නඤ්ච සද්ධාසම්පන්නඤ්ච
 වීරියසම්පන්නඤ්ච සතිසම්පන්නඤ්ච
 සමාධිසම්පන්නඤ්ච පඤ්ඤාසම්පන්නඤ්ච.

159.

නිමිත්තං අස්සාසපස්සාසා,
 අනාරම්මණමෙකවිත්තස්ස;
 අජානතො ච තයො ධම්මෙ, භාවනා
 නුපලබ්භති.

නිමිත්තං අස්සාසපස්සාසා,
 අනාරම්මණමෙකවිත්තස්ස;
 ජානතො ච තයො ධම්මෙ, භාවනා
 උපලබ්භතිති.

කථං ඉමෙ තයො ධම්මා එකවිත්තස්ස
 ආරම්මණා න හොන්ති, න විමෙ තයො ධම්මා
 අවිදිතා හොන්ති, න ච විත්තං වික්ඛෙපං
 ගච්ඡති, පධානඤ්ච පඤ්ඤායති, පයොගඤ්ච

සාධෙති, විසෙසමධිගච්ඡති? සෙය්‍යථාපි
රුක්ඛො සමෙ භූමිභාගෙ නික්ඛිත්තො.
තමෙනං පුරිසො කකචෙන ඡන්දෙය්‍ය.
රුක්ඛෙ චුට්ඨකකචදන්තානං වසෙන පුරිසස්ස
සති උපට්ඨිතා හොති; න ආගතෙ වා ගතෙ වා
කකචදන්තෙ මනසි කරොති. න ආගතා වා
ගතා වා කකචදන්තා අවිදිතා හොන්ති,
පධානඤ්ච පඤ්ඤායති, පයොගඤ්ච සාධෙති.
යථා රුක්ඛො සමෙ භූමිභාගෙ නික්ඛිත්තො.
එවං උපනිබන්ධනා නිමිත්තං. යථා
කකචදන්තා, එවං අස්සාසපස්සාසා. යථා
රුක්ඛෙ චුට්ඨකකචදන්තානං වසෙන පුරිසස්ස
සති උපට්ඨිතා හොති, න ආගතෙ වා ගතෙ වා
කකචදන්තෙ මනසි කරොති, න ආගතා වා
ගතා වා කකචදන්තා අවිදිතා හොන්ති,
පධානඤ්ච පඤ්ඤායති, පයොගඤ්ච සාධෙති.
එවමෙවං භික්ඛු නාසිකග්ගෙ වා මුඛනිමිත්තෙ
වා සතිං උපට්ඨපෙත්වා නිසිත්තො හොති, න
ආගතෙ වා ගතෙ වා අස්සාසපස්සාසෙ මනසි
කරොති, න ආගතා වා ගතා වා
අස්සාසපස්සාසා අවිදිතා හොන්ති, පධානඤ්ච
පඤ්ඤායති, පයොගඤ්ච සාධෙති.
විසෙසමධිගච්ඡති පධානඤ්ච.

කතමං පධානං? ආරද්ධවීරියස්ස කායොපි
 චිත්තමපි කම්මනියං හොති – ඉදං පධානං.
 කතමො පයොගො? ආරද්ධවීරියස්ස
 උපක්කිලෙසා පහීයන්ති, චිත්තකා වූපසමන්ති
 – අයං පයොගො. කතමො විසෙසො?
 ආරද්ධවීරියස්ස සඤ්ඤාජනා පහීයන්ති,
 අනුසයා ඛ්‍යන්තීහොන්ති. අයං විසෙසො. එවං
 ඉමෙ තයො ධම්මා එකච්චිත්තස්ස ආරම්මණා න
 හොන්ති, න විමෙ තයො ධම්මා අවිදිතා
 හොන්ති, න ච චිත්තං වික්ඛෙපං ගච්ඡති,
 පධානඤ්ච පඤ්ඤායති, පයොගඤ්ච සාධෙති,
 විසෙසමධිගච්ඡති.

160.

ආනාපානස්සති යස්ස, පරිපුණ්ණා
 සුභාවිතා;
 අනුපුබ්බං පරිචිතා, යථා බුද්ධෙන
 දෙසිතා;
 සො ඉමං ලොකං පහාසෙති, අබ්භා
 මුත්තොච චන්දිමාති.

ආනන්ති අස්සාසො, නො පස්සාසො.
 අපානන්ති පස්සාසො, නො අස්සාසො.

අස්සාසවසෙන උපට්ඨානං සති,
පස්සාසවසෙන උපට්ඨානං සති.

යො අස්සසති තස්සුපට්ඨාති, යො පස්සසති
තස්සුපට්ඨාති. පරිපුණ්ණාති පරිග්ගහට්ඨෙත
පරිපුණ්ණා, පරිවාරට්ඨෙත පරිපුණ්ණා,
පරිපුරට්ඨෙත පරිපුණ්ණා. සුභාවිතාති
චතස්සො භාවනා – තත්ථ ජාතානං ධම්මානං
අනතිවත්තනට්ඨෙත භාවනා, ඉන්ද්‍රියානං
ඵකරසට්ඨෙත භාවනා,
තදුපගචීරියවාහනට්ඨෙත භාවනා,
ආසෙවනට්ඨෙත භාවනා. තස්සිමෙ චත්තාරො
භාවනට්ඨා යාතීකතා හොන්ති චත්ථුකතා
අනුට්ඨිතා පරිචිතා සුසමාරද්ධා.

යාතීකතාති යත්ථ යත්ථ ආකච්චති තත්ථ
තත්ථ චසිප්පත්තො හොති බලප්පත්තො
වෙසාරජ්ජප්පත්තො. තස්ස මෙ තෙ ධම්මා
ආචජ්ජනපට්ඨෙද්ධා හොන්ති ආකච්චපට්ඨෙද්ධා
මනසිකාරපට්ඨෙද්ධා චිත්තුප්පාදපට්ඨෙද්ධා.
තෙන වුච්චති – “යාතීකතා” ති. චත්ථුකතාති
යස්මිං යස්මිං චත්ථුස්මිං චිත්තං ස්වාධිට්ඨිතං
හොති, තස්මිං තස්මිං චත්ථුස්මිං සති සුපට්ඨිතා
හොති. යස්මිං යස්මිං වා පන චත්ථුස්මිං සති

සුපට්ඨිතා හොති, තස්මිං තස්මිං චත්ථස්මිං
 චිත්තං ස්වාධිට්ඨිතං හොති. තෙන චුච්චති –
 “චත්ථකතා” ති. අනුට්ඨිතාති චත්ථස්මිං යෙන
 යෙන චිත්තං අභිනීහරති තෙන තෙන සති
 අනුපරිචක්තති. යෙන යෙන වා පන සති
 අනුපරිචක්තති තෙන තෙන චිත්තං අභිනීහරති.
 තෙන චුච්චති – “අනුට්ඨිතා” ති. පරිචිතාති
 පරිභ්ගහට්ඨෙත පරිචිතා, පරිචාරට්ඨෙත
 පරිචිතා, පරිපුරට්ඨෙත පරිචිතා. සතියා
 පරිභ්ගණ්හන්තො ජිනාති පාපකෙ අකුසලෙ
 ධම්මෙ. තෙන චුච්චති – “පරිචිතා” ති.
 සුසමාරද්ධාති චත්තාරො සුසමාරද්ධා – තත්ථ
 ජාතානං ධම්මානං අනතිචක්තනට්ඨෙත
 සුසමාරද්ධා, ඉන්ද්‍රියානං එකරසට්ඨෙත
 සුසමාරද්ධා, තදුපගචීරියවාහනට්ඨෙත
 සුසමාරද්ධා, තප්පච්චනීකානං කිලෙසානං
 සුසමුහතත්තා සුසමාරද්ධා.

161. සුසමන්ති අත්ථි සමං, අත්ථි සුසමං.
 කතමං සමං? යෙ තත්ථ ජාතා අනචජ්ජා
 කුසලා බොධිපක්ඛියා – ඉදං සමං. කතමං
 සුසමං? යං තෙසං තෙසං ධම්මානං ආරම්මණං
 නිරොධො නිබ්බානං – ඉදං සුසමං. ඉති ඉදඤ්ච
 සමං ඉදඤ්ච සුසමං ඤාතං හොති දිට්ඨිං විදිතං

සච්ඡිකතං එස්සිතං පඤ්ඤාය. ආරද්ධං හොති
වීරියං අසල්ලීනං, උපට්ඨිතා සති අසම්මුලා,
පස්සද්ධො කායො අසාරද්ධො, සමාහිතං
චිත්තං එකග්ගං. තෙන වුච්චති –
“සුසමාරද්ධා” ති.

අනුපුබ්බං පරිචිතාති දීසං අස්සාසවසෙන
පුරිමා පුරිමා පරිචිතා, පච්ඡිමා පච්ඡිමා
අනුපරිචිතා. දීසං පස්සාසවසෙන පුරිමා පුරිමා
පරිචිතා, පච්ඡිමා පච්ඡිමා අනුපරිචිතා. රස්සං
අස්සාසවසෙන පුරිමා පුරිමා පරිචිතා, පච්ඡිමා
පච්ඡිමා අනුපරිචිතා. රස්සං පස්සාසවසෙන
පුරිමා පුරිමා පරිචිතා, පච්ඡිමා පච්ඡිමා
අනුපරිචිතා...පෙ.... පටිනිස්සග්ගානුපස්සි
අස්සාසවසෙන පුරිමා පුරිමා පරිචිතා, පච්ඡිමා
පච්ඡිමා අනුපරිචිතා. පටිනිස්සග්ගානුපස්සි
පස්සාසවසෙන පුරිමා පුරිමා පරිචිතා, පච්ඡිමා
පච්ඡිමා අනුපරිචිතා. සබ්බාපි සොළසවත්ථුකා
ආනාපානස්සතියො අඤ්ඤමඤ්ඤං පරිචිතා
චෙව හොත්ති අනුපරිචිතා ච. තෙන වුච්චති –
“අනුපුබ්බපරිචිතා” ති.

යථාති දස යථත්ථා – අත්තදමථත්ථො
යථත්ථො, අත්තසමථත්ථො යථත්ථො,

අත්තපරිනිබ්බාපනත්ථො යථත්ථො,
අභිඤ්ඤත්ථො යථත්ථො, පරිඤ්ඤත්ථො
යථත්ථො, පහානත්ථො යථත්ථො,
භාවනත්ථො යථත්ථො, සච්ඡිකිරියත්ථො
යථත්ථො, සච්චාභිසමයත්ථො යථත්ථො,
නිරොධෙ පතිට්ඨාපකත්ථො යථත්ථො.

බුද්ධොති යො සො භගවා සයම්භූ
අනාවරියකො පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු
සාමං සච්චානි අභිසම්බුජ්ඣති, තත්ථ ච
සබ්බඤ්ඤානං පාපුණි, බලෙසු ච වසීභාවං.

162. බුද්ධොති කෙනටියෙන බුද්ධො?
බුජ්ඣති සච්චානීති – බුද්ධො. බොධෙනා
පජායාති – බුද්ධො. සබ්බඤ්ඤානාය බුද්ධො.
සබ්බදස්සාවිතාය බුද්ධො.
අනඤ්ඤනෙයානාය බුද්ධො. විසවිතාය
බුද්ධො. බීණාසචසඬ්ඛානෙන බුද්ධො.
නිරුපලෙපසඬ්ඛානෙන බුද්ධො.
ඵකන්තවීතරාගොති – බුද්ධො.
ඵකන්තවීතදොසොති – බුද්ධො.
ඵකන්තවීතමොහොති – බුද්ධො.
ඵකන්තනික්කිලෙසොති – බුද්ධො.
ඵකායනමග්ගං ගතොති – බුද්ධො. ඵකො

අනුත්තරං සම්මාසම්බෝධිං අභිසම්බුද්ධොති —
බුද්ධො. අබුද්ධිවිහතත්තා බුද්ධිපටිලාභා —
බුද්ධො. බුද්ධොති තෙනං නාමං මාතරා කතං,
න පිතරා කතං, න භාතරා කතං, න භගිනියා
කතං, න මිත්තාමච්චෙහි කතං, න
ඤාතිසාලොහිතෙහි කතං, න
සමණුච්චාභ්මණෙහි කතං, න දෙවතාහි කතං.
විමොක්ඛත්තිකමෙතං බුද්ධානං භගවත්තානං
බෝධියා මුලෙ සහ සබ්බඤ්ඤාඤාණස්ස
පටිලාභා සච්ඡිකා පඤ්ඤත්ති යදිදං —
බුද්ධොති. දෙසිතාති අත්තදමථත්ථො
යථත්ථො යථා බුද්ධෙන දෙසිතො,
අත්තසමථත්ථො යථත්ථො යථා බුද්ධෙන
දෙසිතො, අත්තපරිනිබ්බාපනත්ථො යථත්ථො
යථා බුද්ධෙන දෙසිතො...පෙ.... නිරොධෙ
පතිට්ඨාපකත්ථො යථත්ථො යථා බුද්ධෙන
දෙසිතො.

සොති ගහට්ඨො වා හොති පබ්බජිතො වා.
ලොකොති. බන්ධලොකො ධාතුලොකො
ආයතනලොකො විපත්තිභවලොකො
විපත්තිසම්භවලොකො සම්පත්තිභවලොකො
සම්පත්තිසම්භවලොකො. ඵ්ඤා ලොකො —
සබ්බෙ සත්තා ආහාරට්ඨිතිකා...පෙ....

අට්ඨාස ලොකා – අට්ඨාස ධාතුයො.
 පභාසෙති අත්තදමථත්ථං යථත්ථං
 අභිසම්බුද්ධත්තා. සො ඉමං ලොකං ඕභාසෙති
 භාසෙති පභාසෙති. අත්තසමථත්ථං යථත්ථං
 අභිසම්බුද්ධත්තා. සො ඉමං ලොකං ඕභාසෙති
 භාසෙති පභාසෙති. අත්තපරිනිබ්බාපනත්ථං
 යථත්ථං අභිසම්බුද්ධත්තා. සො ඉමං ලොකං
 ඕභාසෙති භාසෙති පභාසෙති...පෙ....
 නිරොධෙ පතිට්ඨාපකත්ථං යථත්ථං
 අභිසම්බුද්ධත්තා. සො ඉමං ලොකං ඕභාසෙති
 භාසෙති පභාසෙති.

අඛිභා මුත්තොච චන්දිමාති යථා අඛිභා, එචං
 කිලෙසා. යථා චන්දො, එචං අරියඤ්ඤාණං. යථා
 චන්දිමා දෙවපුත්තො, එචං භික්ඛු. යථා
 චන්දො අඛිභා මුත්තො මහිකා මුත්තො
 ධුමරජා මුත්තො රාහුගභණා විජ්ජමුත්තො
 භාසතෙ ච තපතෙ ච විරොචතෙ ච, එචමෙචං
 භික්ඛු සබ්බකිලෙසෙහි විජ්ජමුත්තො භාසතෙ
 ච තපතෙ ච විරොචතෙ ච. තෙන වුච්චති –
 අඛිභා මුත්තොච චන්දිමාති. ඉමානි තෙරස
 වොදානෙ ඤ්ඤාණානි.

වොදානඤ්ඤාණානිද්දෙසො චතුත්ථො.

භාෂාවාරො.

5. සතොකාරිඤාණනිද්දෙසො

163. කතමානි බාත්තිංස සතොකාරිස්ස ඤාණානි? ඉධ භික්ඛු අරඤ්ඤගතො වා රුක්ඛමුලගතො වා සුඤ්ඤාගාරගතො වා නිසීදති පල්ලඪිකං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණ්ඩාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා. සො සතොව අස්සසති සතො පස්සසති. දීසං වා අස්සසන්තො “දීසං අස්සසාමී”ති පජානාති. දීසං වා පස්සසන්තො “දීසං පස්සසාමී”ති පජානාති. රස්සං වා අස්සසන්තො “රස්සං අස්සසාමී”ති පජානාති. රස්සං වා පස්සසන්තො “රස්සං පස්සසාමී”ති පජානාති. “සඛ්ඛකායපට්ඨංචෙදී අස්සසිස්සාමී”ති සික්ඛති. “සඛ්ඛකායපට්ඨංචෙදී පස්සසිස්සාමී”ති සික්ඛති. “පස්සම්භයං කායසඪ්ඛාරං අස්සසිස්සාමී”ති සික්ඛති. “පස්සම්භයං කායසඪ්ඛාරං පස්සසිස්සාමී”ති සික්ඛති. ජිතිපට්ඨංචෙදී...පෙ.... සුඛපට්ඨංචෙදී... චිත්තසඪ්ඛාරපට්ඨංචෙදී ... පස්සම්භයං චිත්තසඪ්ඛාරං... චිත්තපට්ඨංචෙදී... අභිජ්ජමොදයං චිත්තං...

සමාදහං චිත්තං... විමොචයං චිත්තං...
 අනිච්චානුපස්සි... විරාගානුපස්සි...
 නිරොධානුපස්සි... “පටිනිස්සග්ගානුපස්සි
 අස්සසිස්සාමි” ති සික්ඛති.
 “පටිනිස්සග්ගානුපස්සි පස්සසිස්සාමි” ති
 සික්ඛති.

164. ඉධාති ඉමිස්සා දිට්ඨියා, ඉමිස්සා
 බන්ති යා, ඉමිස්සා රුචියා, ඉමස්මිං ආදායෙ,
 ඉමස්මිං ධම්මෙ, ඉමස්මිං විනයෙ, ඉමස්මිං
 ධම්මවිනයෙ, ඉමස්මිං පාවචනෙ, ඉමස්මිං
 බ්‍රහ්මචරියෙ, ඉමස්මිං සත්ථුසාසනෙ. තෙන
 වුච්චති – “ඉධා” ති. භික්ඛුති
 පුථුජ්ජනකල්‍යාණකො වා හොති භික්ඛු
 සෙක්ඛො වා අරහා වා අකුප්පධම්මො.
 අරඤ්ඤන්ති නික්ඛමිත්වා බහි ඉන්දබ්බිලා
 සබ්බමෙතං අරඤ්ඤං. රුක්ඛමුලන්ති යත්ථ
 භික්ඛුනො ආසනං පඤ්ඤත්තං හොති මඤ්ඤො
 වා පීඨං වා හිසි වා තට්ටිකා වා චම්මබණ්ඩො
 වා තිණසන්ථරො වා පණ්ණසන්ථරො වා
 පලාලසන්ථරො වා, තත්ථ භික්ඛු චඬිකමති වා
 තිට්ඨති වා නිසීදති වා සෙය්‍යං වා කප්පෙති.
 සුඤ්ඤන්ති කෙනචි අනාකිණ්ණං හොති

ගහටියෙහි වා පබ්බජිතෙහි වා. අභාරන්ති
 විහාරො අභිඨයොගො පාසාදො හමිමියං ගුහා.
 නිසීදති පල්ලඤ්ඤං ආභුජිත්වාති නිසිත්තො
 හොති පල්ලඤ්ඤං ආභුජිත්වා. උජුං කායං
 පණ්ඩායාති උජුකො හොති කායො ධීතො
 සුපණ්හිතො. පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වාති.
 පරීති පරිග්ගහටියො. මුඛන්ති නියානටියො.
 සතීති උපට්ඨානටියො. තෙන වුච්චති –
 “පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා” ති.

165. සතොච අස්සසති, සතො පස්සසතීති
 බාත්තිංසාය ආකාරෙහි සතො කාරී හොති.
 දීසං අස්සාසවසෙන විත්තස්ස එකග්ගතං
 අවික්ඛෙපං පජානතො සති උපට්ඨිතා හොති.
 තාය සතියා තෙන ඤාණෙන සතො කාරී
 හොති. දීසං පස්සාසවසෙන විත්තස්ස
 එකග්ගතං අවික්ඛෙපං පජානතො සති
 උපට්ඨිතා හොති. තාය සතියා තෙන ඤාණෙන
 සතො කාරී හොති. රස්සං අස්සාසවසෙන
 විත්තස්ස එකග්ගතං අවික්ඛෙපං පජානතො
 සති උපට්ඨිතා හොති. තාය සතියා තෙන
 ඤාණෙන සතො කාරී හොති. රස්සං
 පස්සාසවසෙන විත්තස්ස එකග්ගතං

අවික්ඛෙපං පජානතො සති උපට්ඨිතා හොති.
 තාය සතියා තෙන ඤාණෙන සතො කාරී
 හොති...පෙ.... පටිනිස්සග්ගානුපස්සි
 අස්සාසවසෙන පටිනිස්සග්ගානුපස්සි
 පස්සාසවසෙන විත්තස්ස එකග්ගතං
 අවික්ඛෙපං පජානතො සති උපට්ඨිතා හොති.
 තාය සතියා තෙන ඤාණෙන සතො කාරී
 හොති.

පට්ඨමචතුක්කනිද්දෙසො

166. කථං දීසං අස්සසන්තො “දීසං
 අස්සසාමී”ති පජානාති, දීසං පස්සසන්තො
 “දීසං පස්සසාමී”ති පජානාති? දීසං අස්සාසං
 අද්ධානසච්ඛාතෙ අස්සසති, දීසං පස්සාසං
 අද්ධානසච්ඛාතෙ පස්සසති, දීසං
 අස්සාසපස්සාසං අද්ධානසච්ඛාතෙ අස්සසතිපි
 පස්සසතිපි. දීසං අස්සාසපස්සාසං
 අද්ධානසච්ඛාතෙ අස්සසතොපි පස්සසතොපි
 ඡන්දො උප්පජ්ජති. ඡන්දවසෙන තතො
 සුඛුමතරං දීසං අස්සාසං අද්ධානසච්ඛාතෙ
 අස්සසති, ඡන්දවසෙන තතො සුඛුමතරං දීසං
 පස්සාසං අද්ධානසච්ඛාතෙ පස්සසති,
 ඡන්දවසෙන තතො සුඛුමතරං දීසං

අස්සාසපස්සාසං අද්ධානසච්චානෙ අස්සසතිපි
 පස්සසතිපි. ඡන්දවසෙන තතො සුබ්බමතරං දීසං
 අස්සාසපස්සාසං අද්ධානසච්චානෙ
 අස්සසතොපි පස්සසතොපි පාමොජ්ජං
 උප්පජ්ජති. පාමොජ්ජවසෙන තතො සුබ්බමතරං
 දීසං අස්සාසං අද්ධානසච්චානෙ අස්සසති,
 පාමොජ්ජවසෙන තතො සුබ්බමතරං දීසං
 පස්සාසං අද්ධානසච්චානෙ පස්සසති,
 පාමොජ්ජවසෙන තතො සුබ්බමතරං දීසං
 අස්සාසපස්සාසං අද්ධානසච්චානෙ අස්සසතිපි
 පස්සසතිපි. පාමොජ්ජවසෙන තතො සුබ්බමතරං
 දීසං අස්සාසපස්සාසං අද්ධානසච්චානෙ
 අස්සසතොපි පස්සසතොපි දීසං
 අස්සාසපස්සාසාපි චිත්තං චිචත්තති, උපෙක්ඛා
 සණ්ඨාති. ඉමෙහි නවහාකාරෙහි දීසං
 අස්සාසපස්සාසා කායො. උපට්ඨානං සති.
 අනුපස්සනා ඤාණං. කායො උපට්ඨානං, නො
 සති; සති උපට්ඨානඤ්චෙව සති ච. තාය සතියා
 තෙන ඤාණෙන තං කායං අනුපස්සති. තෙන
 වුච්චති – “කායෙ
 කායානුපස්සනාසතිපට්ඨානභාවනා” ති.

167. අනුපස්සතීති කථං තං කායං
 අනුපස්සති? අනිච්චතො අනුපස්සති, නො

නිව්වතො. දුක්ඛතො අනුපස්සති, නො
 සුඛතො. අනත්තතො අනුපස්සති, නො
 අත්තතො. නිබ්බිත්තදති, නො නත්තදති.
 විරජ්ජති, නො රජ්ජති. නිරොධෙති, නො
 සමුදෙති. පටිනිස්සජ්ජති, නො ආදියති.
 අනිව්වතො අනුපස්සන්තො නිව්වසඤ්ඤං
 පජ්භති. දුක්ඛතො අනුපස්සන්තො සුඛසඤ්ඤං
 පජ්භති. අනත්තතො අනුපස්සන්තො
 අත්තසඤ්ඤං පජ්භති. නිබ්බිත්තදන්තො නත්තදිං
 පජ්භති. විරජ්ජන්තො රාගං පජ්භති.
 නිරොධෙන්තො සමුදයං පජ්භති.
 පටිනිස්සජ්ජන්තො ආදානං පජ්භති. එවං තං
 කායං අනුපස්සති.

භාවනාති චතස්සො භාවනා – තත්ථ
 ජාතානං ධම්මානං අනතිවත්තනට්ඨෙත
 භාවනා, ඉන්ද්‍රියානං එකරසට්ඨෙත භාවනා,
 තදුපගචීරියවාහනට්ඨෙත භාවනා,
 ආසෙවනට්ඨෙත භාවනා. දීඝං
 අස්සාසපස්සාසවසෙන විත්තස්ස එකග්ගතං
 අවික්ඛෙපං පජානතො විදිතා වෙදනා
 උප්පජ්ජන්ති, විදිතා උපට්ඨන්ති, විදිතා
 අබ්භත්ථං ගච්ඡන්ති. විදිතා සඤ්ඤා
 උප්පජ්ජන්ති, විදිතා උපට්ඨන්ති, විදිතා

අබ්හත්ථං ගච්ඡන්ති. විදිතා විතක්කා
උප්පජ්ජන්ති, විදිතා උපට්ඨන්ති, විදිතා
අබ්හත්ථං ගච්ඡන්ති.

කථං විදිතා වෙදනා උප්පජ්ජන්ති, විදිතා
උපට්ඨන්ති, විදිතා අබ්හත්ථං ගච්ඡන්ති?
කථං වෙදනාය උප්පාදො විදිතො භොති?
අවිජ්ජාසමුදයා වෙදනාසමුදයොති –
පච්චයසමුදයට්ඨෙන වෙදනාය උප්පාදො
විදිතො භොති. තණ්හාසමුදයා
වෙදනාසමුදයොති... කම්මසමුදයා
වෙදනාසමුදයොති... එස්සසමුදයා
වෙදනාසමුදයොති පච්චයසමුදයට්ඨෙන
වෙදනාය උප්පාදො විදිතො භොති.
නිබ්බන්තිලක්ඛණං පස්සතොපි වෙදනාය
උප්පාදො විදිතො භොති. එවං වෙදනාය
උප්පාදො විදිතො භොති.

කථං වෙදනාය උපට්ඨානං විදිතං භොති?
අනිච්චතො මනසිකරොතො ඛයතුපට්ඨානං
විදිතං භොති. දුක්ඛතො මනසිකරොතො
භයතුපට්ඨානං විදිතං භොති. අනත්තතො
මනසිකරොතො සුඤ්ඤතුපට්ඨානං විදිතං

හොකි. එවං වෙදනාය උපට්ඨානං විදිතං
හොකි.

කථං වෙදනාය අත්ථඤ්ඤාමො විදිතො
හොකි? අවිජ්ජානිරොධා වෙදනානිරොධොති —
පච්චයනිරොධට්ඨෙත වෙදනාය අත්ථඤ්ඤාමො
විදිතො හොකි. තණ්හානිරොධා
වෙදනානිරොධොති ...පෙ.... කම්මනිරොධා
වෙදනානිරොධොති...පෙ.... එස්සනිරොධා
වෙදනානිරොධොති පච්චයනිරොධට්ඨෙත
වෙදනාය අත්ථඤ්ඤාමො විදිතො හොකි.
විපරිණාමලක්ඛණං පස්සතොපි වෙදනාය
අත්ථඤ්ඤාමො විදිතො හොකි. එවං වෙදනාය
අත්ථඤ්ඤාමො විදිතො හොකි. එවං විදිතා
වෙදනා උප්පජ්ජන්ති, විදිතා උපට්ඨන්ති,
විදිතා අබ්භත්ථං ගච්ඡන්ති.

කථං විදිතා සඤ්ඤා උප්පජ්ජන්ති, විදිතා
උපට්ඨන්ති, විදිතා අබ්භත්ථං ගච්ඡන්ති?
කථං සඤ්ඤාය උප්පාදො විදිතො හොකි?
අවිජ්ජාසමුදයා සඤ්ඤාසමුදයොති —
පච්චයසමුදයට්ඨෙත සඤ්ඤාය උප්පාදො
විදිතො හොකි. තණ්හාසමුදයා
සඤ්ඤාසමුදයොති...පෙ.... කම්මසමුදයා

සඤ්ඤාසමුදයොති...පෙ.... එස්සසමුදයා
සඤ්ඤාසමුදයොති – පච්චයසමුදයටියෙන
සඤ්ඤාය උප්පාදො විදිතො හොති.
නිබ්බත්තිලක්ඛණං පස්සතොපි සඤ්ඤාය
උප්පාදො විදිතො හොති. එවං සඤ්ඤාය
උප්පාදො විදිතො හොති.

කථං සඤ්ඤාය උපට්ඨානං විදිතං හොති?
අනිච්චතො මනසිකරොතො බයතුපට්ඨානං
විදිතං හොති. දුක්ඛතො මනසිකරොතො
භයතුපට්ඨානං විදිතං හොති. අනත්තතො
මනසිකරොතො සුඤ්ඤතුපට්ඨානං විදිතං
හොති. එවං සඤ්ඤාය උපට්ඨානං විදිතං
හොති.

කථං සඤ්ඤාය අත්ථචිගමො විදිතො
හොති? අවිජ්ජානිරොධා සඤ්ඤානිරොධොති –
පච්චයනිරොධටියෙන සඤ්ඤාය අත්ථචිගමො
විදිතො හොති. තණ්හානිරොධා
සඤ්ඤානිරොධොති...පෙ.... කම්මනිරොධා
සඤ්ඤානිරොධොති...පෙ.... එස්සනිරොධා
සඤ්ඤානිරොධොති – පච්චයනිරොධටියෙන
සඤ්ඤාය අත්ථචිගමො විදිතො හොති.
විපරිණාමලක්ඛණං පස්සතොපි සඤ්ඤාය

අත්ඵච්චගමො විදිතො භොති. එවං සඤ්ඤාය
අත්ඵච්චගමො විදිතො භොති. එවං විදිතා
සඤ්ඤා උප්පජ්ජන්ති, විදිතා උපට්ඨන්ති,
විදිතා අබ්භත්ඵං ගච්ඡන්ති.

කඵං විදිතා විතක්කා උප්පජ්ජන්ති, විදිතා
උපට්ඨන්ති, විදිතා අබ්භත්ඵං ගච්ඡන්ති?
කඵං විතක්කානං උප්පාදො විදිතො භොති?
අවිජ්ජාසමුදයා විතක්කසමුදයොති –
පච්චයසමුදයට්ඨෙන විතක්කානං උප්පාදො
විදිතො භොති. තණ්හාසමුදයා
විතක්කසමුදයොති...පෙ.... කම්මසමුදයා
විතක්කසමුදයොති...පෙ.... සඤ්ඤාසමුදයා
විතක්කසමුදයොති – පච්චයසමුදයට්ඨෙන
විතක්කානං උප්පාදො විදිතො භොති.
නිබ්බත්තිඋක්ඛණං පස්සතොපි විතක්කානං
උප්පාදො විදිතො භොති. එවං විතක්කානං
උප්පාදො විදිතො භොති.

කඵං විතක්කානං උපට්ඨානං විදිතං භොති?
අනිච්චතො මනසිකරොතො බයතුපට්ඨානං
විදිතං භොති. දුක්ඛතො මනසිකරොතො
භයතුපට්ඨානං විදිතං භොති. අනත්තතො
මනසිකරොතො සුඤ්ඤතුපට්ඨානං විදිතං

හොති. එවං විතක්කානං උපට්ඨානං විදිතං
හොති.

කථං විතක්කානං අත්ථඤ්ඤාමො විදිතො
හොති? අවිජ්ජානිරොධා විතක්කනිරොධොති
– පච්චයනිරොධට්ඨෙයන විතක්කානං
අත්ථඤ්ඤාමො විදිතො හොති. තණ්හානිරොධා
විතක්කනිරොධොති...පෙ.... කම්මනිරොධා
විතක්කනිරොධොති...පෙ.... සඤ්ඤානිරොධා
විතක්කනිරොධොති – පච්චයනිරොධට්ඨෙයන
විතක්කානං අත්ථඤ්ඤාමො විදිතො හොති.
විපරිණාමලක්ඛණං පස්සතොපි විතක්කානං
අත්ථඤ්ඤාමො විදිතො හොති. එවං විතක්කානං
අත්ථඤ්ඤාමො විදිතො හොති. එවං විදිතා
විතක්කා උප්පජ්ජන්ති, විදිතා උපට්ඨන්ති,
විදිතා අබ්භත්ථං ගච්ඡන්ති.

168. දීඝං අස්සාසපස්සාසවසෙන චිත්තස්ස
එකග්ගතං අවික්ඛෙපං පජානන්තො ඉන්ද්‍රියානි
සමොධානෙති, ගොචරඤ්ච පජානාති,
සමත්ථඤ්ච පටිවිජ්ඣති...පෙ.... මග්ගං
සමොධානෙති, ධම්මෙ සමොධානෙති,
ගොචරඤ්ච පජානාති, සමත්ථඤ්ච
පටිවිජ්ඣති.

ඉන්ද්‍රියානි සමොධානෙතීති කථං ඉන්ද්‍රියානි
සමොධානෙතී? අධිමොක්ඛට්ඨෙත
සද්ධින්ද්‍රියං සමොධානෙතී, පඟ්ගහට්ඨෙත
වීරිඨින්ද්‍රියං සමොධානෙතී, උපට්ඨානට්ඨෙත
සතින්ද්‍රියං සමොධානෙතී, අවික්ඛෙපට්ඨෙත
සමාධින්ද්‍රියං සමොධානෙතී, දස්සනට්ඨෙත
පඤ්ඤින්ද්‍රියං සමොධානෙතී. අයං පුඟ්ගලො
ඉමානි ඉන්ද්‍රියානි ඉමස්මිං ආරම්මණෙ
සමොධානෙතී. තෙන වුච්චති – “ඉන්ද්‍රියානි
සමොධානෙතී” ති.

ගොචරඤ්ච පජානාතීති යං තස්ස
ආරම්මණං, තං තස්ස ගොචරං. යං තස්ස
ගොචරං, තං තස්ස ආරම්මණං. පජානාතීති
පුඟ්ගලො. පජානනා පඤ්ඤා.

සමන්ති ආරම්මණස්ස උපට්ඨානං සමං,
චිත්තස්ස අවික්ඛෙපො සමං, චිත්තස්ස
අධිට්ඨානං සමං, චිත්තස්ස වොදානං සමං.
අත්ථොති අනවජ්ජට්ඨො නික්කිලෙසට්ඨො
වොදානට්ඨො පරමට්ඨො. පට්ඨිජ්ඣති
ආරම්මණස්ස උපට්ඨානට්ඨං පට්ඨිජ්ඣති,
චිත්තස්ස අවික්ඛෙපට්ඨං පට්ඨිජ්ඣති,
චිත්තස්ස අධිට්ඨානට්ඨං පට්ඨිජ්ඣති, චිත්තස්ස

වොදානට්ඨං පටිවිජ්ඣති. තෙන චුච්චති –
“සමත්ථඤ්ච පටිවිජ්ඣති” ති.

බලානි සමොධානෙතීති කථං බලානි
සමොධානෙති? අස්සද්ධියෙ අකම්පියට්ඨෙන
සද්ධාබලං සමොධානෙති, කොසජ්ජෙ
අකම්පියට්ඨෙන වීරියබලං සමොධානෙති,
පමාදෙ අකම්පියට්ඨෙන සතිබලං
සමොධානෙති, උද්ධච්චෙ අකම්පියට්ඨෙන
සමාධිබලං සමොධානෙති, අවිජ්ජාය
අකම්පියට්ඨෙන පඤ්ඤාබලං සමොධානෙති.
අයං පුග්ගලො ඉමානි බලානි ඉමස්මිං
ආරම්මණෙ සමොධානෙති. තෙන චුච්චති –
බලානි සමොධානෙතීති. ගොචරඤ්ච
පජානාතීති...පෙ.... තෙන චුච්චති –
“සමත්ථඤ්ච පටිවිජ්ඣති” ති.

බොජ්ඣංසිගෙ සමොධානෙතීති කථං
බොජ්ඣංසිගෙ සමොධානෙති?
උපට්ඨානට්ඨෙන සතිසම්බොජ්ඣංසිගං
සමොධානෙති, පව්චයට්ඨෙන
ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣංසිගං සමොධානෙති,
පග්ගහට්ඨෙන වීරියසම්බොජ්ඣංසිගං
සමොධානෙති, ඵරණට්ඨෙන

ජීවිතසම්බන්ධතාවය සමාධිකරණය,
 උපසම්ප්‍රදාය පස්සන්දිසම්බන්ධතාවය
 සමාධිකරණය, අවිකල්පවිකල්ප
 සමාධිසම්බන්ධතාවය සමාධිකරණය,
 පරිසරිකරණවිකල්ප උපසන්ධිසම්බන්ධතාවය
 සමාධිකරණය. අයං පුග්ගලො ඉමෙ
 බන්ධනවිකල්ප ඉමස්මිං ආරම්භණ
 සමාධිකරණය. තෙන වුච්චති –
 “බන්ධනවිකල්ප සමාධිකරණය” ති.
 ගොචරස්ථව පජානාතීති...පෙ.... තෙන වුච්චති
 – “සමත්ථස්ථව පටිච්ඡේදනී” ති.

මග්ගං සමාධිකරණය කථං මග්ගං
 සමාධිකරණය? දස්සනවිකල්ප සම්මාදිට්ඨිං
 සමාධිකරණය, අනිතිරොපනවිකල්ප
 සම්මාසඤ්චං සමාධිකරණය,
 පරිග්ගහවිකල්ප සම්මාචාරං සමාධිකරණය,
 සමුච්චාරවිකල්ප සම්මාකම්මන්තං
 සමාධිකරණය, වොදානවිකල්ප සම්මාආජීවං
 සමාධිකරණය, පග්ගහවිකල්ප සම්මාචාරාමං
 සමාධිකරණය, උපට්ඨාරවිකල්ප සම්මාසනිං
 සමාධිකරණය, අවිකල්පවිකල්ප
 සම්මාසමාධිං සමාධිකරණය. අයං පුග්ගලො
 ඉමං මග්ගං ඉමස්මිං ආරම්භණ

සමොධානෙති. තෙන චුච්චති – “මග්ගං
සමොධානෙති” ති. ගොචරඤ්ච
පජානාතීති...පෙ.... තෙන චුච්චති –
“සමත්ථඤ්ච පටිච්ඡෙදානි” ති.

ධම්මෙ සමොධානෙතීති කථං ධම්මෙ
සමොධානෙති? ආධිපතෙයාට්ඨෙත ඉන්ද්‍රියානි
සමොධානෙති, අකම්පිට්ඨෙත බලානි
සමොධානෙති, නියානට්ඨෙත බොජ්ඣංගි
සමොධානෙති, හෙතුවට්ඨෙත මග්ගං
සමොධානෙති, උපට්ඨානට්ඨෙත සතිපට්ඨානං
සමොධානෙති, පදහනට්ඨෙත සම්මජ්ජධානං
සමොධානෙති, ඉජ්ඣනට්ඨෙත ඉද්ධිපාදං
සමොධානෙති තථට්ඨෙත සච්චං
සමොධානෙති, අවික්ඛෙපට්ඨෙත සමථං
සමොධානෙති, අනුපස්සනට්ඨෙත විපස්සනං
සමොධානෙති, එකරසට්ඨෙත සමථවිපස්සනං
සමොධානෙති, අනතිවත්තනට්ඨෙත
යුගනද්ධං සමොධානෙති, සංවරට්ඨෙත
සීලවිසුද්ධිං සමොධානෙති, අවික්ඛෙපට්ඨෙත
චිත්තවිසුද්ධිං සමොධානෙති, දස්සනට්ඨෙත
දිට්ඨිවිසුද්ධිං සමොධානෙති, විමුක්තට්ඨෙත
විමොක්ඛං සමොධානෙති, පටිච්චෙදට්ඨෙත
විජ්ජං සමොධානෙති, පරිච්චාගට්ඨෙත

විමුක්තිං සමොධානෙනි, සමුච්ඡෙදට්ඨයෙන
 ඛයෙ ඤාණං සමොධානෙනි,
 පටිප්පස්සද්ධට්ඨයෙන අනුප්පාදෙ ඤාණං
 සමොධානෙනි, ඡන්දං මූලට්ඨයෙන
 සමොධානෙනි, මනසිකාරං සමුට්ඨානට්ඨයෙන
 සමොධානෙනි, එස්සං සමොධානට්ඨයෙන
 සමොධානෙනි, වෙදනං සමොසරණට්ඨයෙන
 සමොධානෙනි, සමාධිං පමුඛට්ඨයෙන
 සමොධානෙනි, සතිං ආධිපතෙය්‍යට්ඨයෙන
 සමොධානෙනි, පඤ්ඤං තතුත්තරට්ඨයෙන
 සමොධානෙනි, විමුක්තිං සාරට්ඨයෙන
 සමොධානෙනි, අමතොගධං නිබ්බානං
 පරියොසානට්ඨයෙන සමොධානෙනි. අයං
 පුග්ගලො ඉමෙ ධම්මෙ ඉමස්මිං ආරම්මණෙ
 සමොධානෙනි. තෙන වුච්චති – ‘ධම්මෙ
 සමොධානෙනි’ ති.

ගොචරඤ්ච පජානාතීති යං තස්ස
 ආරම්මණං, තං තස්ස ගොචරං. යං තස්ස
 ගොචරං, තං තස්ස ආරම්මණං පජානාතීති
 පුග්ගලො. පජානනා පඤ්ඤා. සමන්ති
 ආරම්මණස්ස උපට්ඨානං සමං, චිත්තස්ස
 අචික්ඛෙපො සමං, චිත්තස්ස අධිට්ඨානං සමං,
 චිත්තස්ස වොදානං සමං. අත්ථොති

අනවජ්ජට්ඨො නික්කිලෙසට්ඨො
 වොදානට්ඨො පරමට්ඨො. පටිවිජ්ඣකීති
 ආරම්මණස්ස උපට්ඨානට්ඨං පටිවිජ්ඣකී,
 විත්තස්ස අවික්ඛෙපට්ඨං පටිවිජ්ඣකී,
 විත්තස්ස අධිට්ඨානට්ඨං පටිවිජ්ඣකී, විත්තස්ස
 වොදානට්ඨං පටිවිජ්ඣකී. තෙන වුච්චති –
 “සමත්ථඤ්ච පටිවිජ්ඣකී” ති.

169. කථං රස්සං අස්සසන්තො “රස්සං
 අස්සසාමී” ති පජානාති, රස්සං පස්සසන්තො
 “රස්සං පස්සසාමී” ති පජානාති? රස්සං
 අස්සාසං ඉත්තරසඬ්ඛාතෙ අස්සසති, රස්සං
 පස්සාසං ඉත්තරසඬ්ඛාතෙ පස්සසති, රස්සං
 අස්සාසපස්සාසං ඉත්තරසඬ්ඛාතෙ අස්සසතිපි
 පස්සසතිපි. රස්සං අස්සාසපස්සාසං
 ඉත්තරසඬ්ඛාතෙ අස්සසතොපි පස්සසතොපි
 ඡන්දො උප්පජ්ජති. ඡන්දවසෙන තතො
 සුඛුමතරං රස්සං අස්සාසං ඉත්තරසඬ්ඛාතෙ
 අස්සසති. ඡන්දවසෙන තතො සුඛුමතරං රස්සං
 පස්සාසං ඉත්තරසඬ්ඛාතෙ පස්සසති.
 ඡන්දවසෙන තතො සුඛුමතරං රස්සං
 අස්සාසපස්සාසං ඉත්තරසඬ්ඛාතෙ අස්සසතිපි
 පස්සසතිපි. ඡන්දවසෙන තතො සුඛුමතරං
 රස්සං අස්සාසපස්සාසං ඉත්තරසඬ්ඛාතෙ

අස්සසතොපි පස්සසතොපි පාමොජ්ජං
 උප්පජ්ජති. පාමොජ්ජවසෙන තතො සුබ්බමතරං
 රස්සං අස්සාසං ඉත්තරසඬ්ඛාතෙ අස්සසති,
 පාමොජ්ජවසෙන තතො සුබ්බමතරං රස්සං
 පස්සාසං ඉත්තරසඬ්ඛාතෙ පස්සසති,
 පාමොජ්ජවසෙන තතො සුබ්බමතරං රස්සං
 අස්සාසපස්සාසං ඉත්තරසඬ්ඛාතෙ අස්සසතිපි
 පස්සසතිපි. පාමොජ්ජවසෙන තතො සුබ්බමතරං
 රස්සං අස්සාසපස්සාසං ඉත්තරසඬ්ඛාතෙ
 අස්සසතොපි පස්සසතොපි රස්සා
 අස්සාසපස්සාසා චිත්තං චිචත්තති, උපෙක්ඛා
 සණ්ඨාති. ඉමෙහි නවහාකාරෙහි රස්සා
 අස්සාසපස්සාසා කායො උපට්ඨානං සති
 අනුපස්සනා ඤාණං. කායො උපට්ඨානං, නො
 සති; සති උපට්ඨානඤ්චෙව සති ච. තාය සතියා
 තෙන ඤාණෙන තං කායං අනුපස්සති. තෙන
 වුච්චති – “කායෙ
 කායානුපස්සනාසතිපට්ඨානභාවනා” ති.

අනුපස්සතීති කථං තං කායං
 අනුපස්සති...පෙ.... ඵ්ඵං තං කායං
 අනුපස්සති. භාවනාති චතස්සො
 භාවනා...පෙ.... ආසෙවනට්ඨෙන භාවනා.
 රස්සං අස්සාසපස්සාසවසෙන චිත්තස්ස

එකග්ගතං අවික්ඛෙපං පජානතො විදිතා
වෙදනා උප්පජ්ජන්ති...පෙ.... රස්සං
අස්සාසපස්සාසවසෙන විත්තස්ස එකග්ගතං
අවික්ඛෙපං පජානන්තො ඉන්ද්‍රියානි
සමොධානෙති...පෙ.... තෙන චූච්චති –
“සමත්ථඤ්ච පටිච්ඡෙදති” ති.

170. කථං “සබ්බකායපටිසංවෙදී
අස්සසිස්සාමී” ති සික්ඛති,
“සබ්බකායපටිසංවෙදී පස්සසිස්සාමී” ති
සික්ඛති? කායොති ද්වෙ කායා – නාමකායො
ච රූපකායො ච. කතමො නාමකායො?
වෙදනා, සඤ්ඤා, වෙතනා, එස්සො,
මනසිකාරො, නාමඤ්ච නාමකායො ච, යෙ ච
චූච්චන්ති විත්තසඬ්ඛාරා – අයං නාමකායො.
කතමො රූපකායො? චත්තාරො ච මහාභූතා,
චතුත්තඤ්ච මහාභූතානං උපාදායරූපං,
අස්සාසො ච පස්සාසො ච, නිමිත්තඤ්ච
උපනිබන්ධනා, යෙ ච චූච්චන්ති කායසඬ්ඛාරා
– අයං රූපකායො.

කථං තෙ කායා පටිච්චිතා භොන්ති? දීසං
අස්සාසවසෙන විත්තස්ස එකග්ගතං
අවික්ඛෙපං පජානතො සති උපට්ඨිතා භොති.

තාය සතියා තෙන ඤාණෙන තෙ කායා
පටිවිදිතා භොන්ති. දීඝං පස්සාසවසෙන
චිත්තස්ස එකග්ගතං අවික්ඛෙපං පජානතො
සති උපට්ඨිතා භොති. තාය සතියා තෙන
ඤාණෙන තෙ කායා පටිවිදිතා භොන්ති. රස්සං
අස්සාසවසෙන චිත්තස්ස එකග්ගතං
අවික්ඛෙපං පජානතො සති උපට්ඨිතා භොති.
තාය සතියා තෙන ඤාණෙන තෙ කායා
පටිවිදිතා භොන්ති. රස්සං පස්සාසවසෙන
චිත්තස්ස එකග්ගතං අවික්ඛෙපං පජානතො
සති උපට්ඨිතා භොති. තාය සතියා තෙන
ඤාණෙන තෙ කායා පටිවිදිතා භොන්ති.

ආවජ්ජතො තෙ කායා පටිවිදිතා භොන්ති,
පජානතො තෙ කායා පටිවිදිතා භොන්ති,
පස්සතො තෙ කායා පටිවිදිතා භොන්ති,
පච්චචෙක්ඛතො තෙ කායා පටිවිදිතා භොන්ති,
චිත්තං අධිට්ඨහතො තෙ කායා පටිවිදිතා
භොන්ති, සද්ධාය අධිමුච්චතො තෙ කායා
පටිවිදිතා භොන්ති, වීරියං පග්ගණ්හතො තෙ
කායා පටිවිදිතා භොන්ති, සතිං උපට්ඨාපයතො
තෙ කායා පටිවිදිතා භොන්ති, චිත්තං
සමාදහතො තෙ කායා පටිවිදිතා භොන්ති,
පඤ්ඤාය පජානතො තෙ කායා පටිවිදිතා

හොන්ති, අභිඤ්ඤායාං අභිජානතො තෙ
 කායා පටිවිදිතා හොන්ති, පරිඤ්ඤායාං
 පරිජානතො තෙ කායා පටිවිදිතා හොන්ති,
 පහාතඛිඛං පජහතො තෙ කායා පටිවිදිතා
 හොන්ති, භාවෙනඛිඛං භාවයතො තෙ කායා
 පටිවිදිතා හොන්ති, සච්ඡිකාතඛිඛං
 සච්ඡිකරොතො තෙ කායා පටිවිදිතා හොන්ති.
 එවං තෙ කායා පටිවිදිතා හොන්ති.
 සඛිඛකායපටිසංවෙදී අස්සාසපස්සාසා කායො
 උපට්ඨානං සති අනුපස්සනා ඤාණං. කායො
 උපට්ඨානං, නො සති. සති උපට්ඨානඤ්ඤවෙච
 සති ච. තාය සතියා තෙන ඤාණෙන තං කායං
 අනුපස්සති. තෙන චුච්චති – “කායෙ
 කායානුපස්සනාසතිපට්ඨානභාවනා” ති.

අනුපස්සතීති කථං තං කායං
 අනුපස්සති...පෙ.... එවං තං කායං
 අනුපස්සති. භාවනාති චතස්සො
 භාවනා...පෙ.... ආසෙවනට්ඨෙන භාවනා.

සඛිඛකායපටිසංවෙදී අස්සාසපස්සාසානං
 සංවරට්ඨෙන සීලවිසුද්ධි, අවික්ඛෙපට්ඨෙන
 චිත්තවිසුද්ධි, දස්සනට්ඨෙන දිට්ඨිවිසුද්ධි. යො
 තත්ථ සංවරට්ඨො, අයං අධිසීලසික්ඛා. යො

තත්ථ අවික්ඛෙපට්ඨො, අයං අධිචිත්තසික්ඛා.
 යො තත්ථ දස්සනට්ඨො, අයං
 අධිපඤ්ඤාසික්ඛා. ඉමා තිස්සො සික්ඛායො
 ආචජ්ජන්තො සික්ඛති, ජානන්තො සික්ඛති,
 පස්සන්තො සික්ඛති, පච්චවෙක්ඛන්තො
 සික්ඛති, චිත්තං අධිට්ඨහන්තො සික්ඛති,
 සද්ධාය අධිමුච්චන්තො සික්ඛති, වීරියං
 පඟ්ගණ්හන්තො සික්ඛති, සතිං
 උපට්ඨපෙන්නො සික්ඛති, චිත්තං
 සමාදහන්තො සික්ඛති, පඤ්ඤාය පජානන්තො
 සික්ඛති, අභිඤ්ඤායං අභිජානන්තො
 සික්ඛති, පරිඤ්ඤායං පරිජානන්තො
 සික්ඛති, පහාතබ්බං පජහන්තො සික්ඛති,
 භාවෙනබ්බං භාවෙන්තො සික්ඛති,
 සච්ඡිකාතබ්බං සච්ඡිකරොන්තො සික්ඛති.

සබ්බකායපට්ඨොවදී අස්සාසපස්සාසච්චසෙන
 චිත්තස්ස එකඟ්ගතං අවික්ඛෙපං පජානතො
 විදිතා වෙදනා උජ්ජජන්ති...පෙ....
 සබ්බකායපට්ඨොවදී අස්සාසපස්සාසච්චසෙන
 චිත්තස්ස එකඟ්ගතං අවික්ඛෙපං පජානන්තො
 ඉන්ද්‍රියානි සමොධානෙති...පෙ.... තෙන
 චුච්චති – “සමත්ථඤ්ච පට්ඨිජ්ඣති” ති.

171. කථං ‘‘පස්සම්භයං කායසච්චාරං
 අස්සසිස්සාමී’’ති සික්ඛති, ‘‘පස්සම්භයං
 කායසච්චාරං පස්සසිස්සාමී’’ති සික්ඛති?
 කතමො කායසච්චාරො? දීසං අස්සාසා
 කායිකා. එතෙ ධම්මා කායපට්ඨද්ධා
 කායසච්චාරා. තෙ කායසච්චාරෙ
 පස්සම්භෙත්තො නිරොධෙත්තො
 චූපසමෙත්තො සික්ඛති. දීසං පස්සාසා
 කායිකා. එතෙ ධම්මා කායපට්ඨද්ධා
 කායසච්චාරා. තෙ කායසච්චාරෙ
 පස්සම්භෙත්තො නිරොධෙත්තො
 චූපසමෙත්තො සික්ඛති. රස්සං අස්සාසා රස්සං
 පස්සාසා. සබ්බකායපට්ඨසංවෙදී අස්සාසා
 සබ්බකායපට්ඨසංවෙදී පස්සාසා කායිකා. එතෙ
 ධම්මා කායපට්ඨද්ධා කායසච්චාරා. තෙ
 කායසච්චාරෙ පස්සම්භෙත්තො
 නිරොධෙත්තො චූපසමෙත්තො සික්ඛති.

යථාරූපෙහි කායසච්චාරෙහි යා කායස්ස
 ආනමනා විනමනා සන්තමනා පණමනා
 ඉඤ්ජනා ඵන්දනා චලනා පකම්පනා –
 පස්සම්භයං කායසච්චාරං අස්සසිස්සාමීති
 සික්ඛති, පස්සම්භයං කායසච්චාරං
 පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති. යථාරූපෙහි

කායසච්චාරොහි යා කායස්ස න ආනමනා න
විනමනා න සන්තමනා න පණමනා
අනිඤ්ජනා අචන්දනා අවලනා අකම්පනා
සන්තං සුබ්බමං පස්සම්භයං කායසච්චාරං
අස්සසිස්සාමීති සික්ඛති, පස්සම්භයං
කායසච්චාරං පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති.

ඉති කිර “පස්සම්භයං කායසච්චාරං
අස්සසිස්සාමී”ති සික්ඛති, “පස්සම්භයං
කායසච්චාරං පස්සසිස්සාමී”ති සික්ඛති. එවං
සන්තෙ වාතූපලද්ධියා ච පභාවනා න භොති,
අස්සාසපස්සාසානඤ්ච පභාවනා න භොති,
ආනාපානස්සතියා ච පභාවනා න භොති,
ආනාපානස්සතිසමාධිස්ස ච පභාවනා න
භොති; න ච නං තං සමාපත්තිං පණ්ඩිතා
සමාපජ්ජන්තිපි වුට්ඨහන්තිපි.

ඉති කිර “පස්සම්භයං කායසච්චාරං
අස්සසිස්සාමී”ති සික්ඛති, “පස්සම්භයං
කායසච්චාරං පස්සසිස්සාමී”ති සික්ඛති. එවං
සන්තෙ වාතූපලද්ධියා ච පභාවනා භොති,
අස්සාසපස්සාසානඤ්ච පභාවනා භොති,
ආනාපානස්සතියා ච පභාවනා භොති.
ආනාපානස්සතිසමාධිස්ස ච පභාවනා භොති;

තඤ්ච නං සමාපත්තිං පණ්ඩිතා සමාපජ්ජන්තිපි
වුට්ඨහන්තිපි. යථා කථං විය? සෙයාථාපි
කංසෙ ආකොට්ඨෙ පයමං ඔලාරිකා සද්දා
පවත්තන්ති. ඔලාරිකානං සද්දානං නිමිත්තං
සුග්ගහිතත්තා සුමනසිකතත්තා සුපධාරිතත්තා
නිරුද්ධෙපි ඔලාරිකෙ සද්දෙ, අථ පච්ඡා
සුබ්බමකා සද්දා පවත්තන්ති. සුබ්බමකානං
සද්දානං නිමිත්තං සුග්ගහිතත්තා
සුමනසිකතත්තා සුපධාරිතත්තා නිරුද්ධෙපි
සුබ්බමකෙ සද්දෙ, අථ පච්ඡා
සුබ්බමසද්දනිමිත්තාරම්මණතාපි චිත්තං
පවත්තති. එවමෙවං පයමං ඔලාරිකා
අස්සාසපස්සාසා පවත්තන්ති; ඔලාරිකානං
අස්සාසපස්සාසානං නිමිත්තං සුග්ගහිතත්තා
සුමනසිකතත්තා සුපධාරිතත්තා නිරුද්ධෙපි
ඔලාරිකෙ අස්සාසපස්සාසෙ, අථ පච්ඡා
සුබ්බමකා අස්සාසපස්සාසා පවත්තන්ති.
සුබ්බමකානං අස්සාසපස්සාසානං නිමිත්තං
සුග්ගහිතත්තා සුමනසිකතත්තා සුපධාරිතත්තා
නිරුද්ධෙපි සුබ්බමකෙ අස්සාසපස්සාසෙ, අථ
පච්ඡා සුබ්බමකඅස්සාසපස්සාසානං
නිමිත්තාරම්මණතාපි චිත්තං න වික්ඛෙපං
ගච්ඡති.

එවං සන්තෙ වාතුපලද්ධියා ච පභාවනා
 හොති, අස්සාසපස්සාසානඤ්ච පභාවනා
 හොති, ආනාපානස්සතියා ච පභාවනා හොති,
 ආනාපානස්සතිසමාධිස්ස ච පභාවනා හොති;
 තඤ්ච නං සමාපත්තිං පණ්ඨිතා සමාපජ්ජන්තිපි
 වුට්ඨහන්තිපි. පස්සමිහයං කායසච්චාරං
 අස්සාසපස්සාසා කායො උපට්ඨානං සති
 අනුපස්සනා ඤාණං. කායො උපට්ඨානං, නො
 සති; සති උපට්ඨානඤ්චෙව සති ච. තාය සතියා
 තෙන ඤාණෙන තං කායං අනුපස්සති. තෙන
 වුච්චති – “කායෙ
 කායානුපස්සනාසතිපට්ඨානභාවනා” ති.

අනුපස්සතීති කථං තං කායං
 අනුපස්සති...පෙ.... එවං තං කායං
 අනුපස්සති. භාවනාති චතස්සො
 භාවනා...පෙ.... ආසෙවනට්ඨෙයන භාවනා.
 පස්සමිහයං කායසච්චාරං, අස්සාසපස්සාසානං
 සංවරට්ඨෙයන සීලවිසුද්ධි, අවික්ඛෙපට්ඨෙයන
 චිත්තවිසුද්ධි, දස්සනට්ඨෙයන දිට්ඨිවිසුද්ධි. යො
 තත්ථ සංවරට්ඨෙයා, අයං අධිසීලසික්ඛා; යො
 තත්ථ අවික්ඛෙපට්ඨෙයා, අයං අධිචිත්තසික්ඛා;
 යො තත්ථ දස්සනට්ඨෙයා අයං
 අධිපඤ්ඤාසික්ඛා. ඉමා තිස්සො සික්ඛායො

ආවජ්ජන්තො සික්ඛති...පෙ.... සච්ඡිකාතබ්බං
 සච්ඡිකරොන්තො සික්ඛති, පස්සම්භයං
 කායසඬ්ඛාරං අස්සාසපස්සාසවසෙන චිත්තස්ස
 එකග්ගතං අවික්ඛෙපං පජානතො විදිතා
 වෙදනා උප්පජ්ජන්ති...පෙ.... පස්සම්භයං
 කායසඬ්ඛාරං අස්සාසපස්සාසවසෙන චිත්තස්ස
 එකග්ගතං අවික්ඛෙපං පජානන්තො ඉන්ද්‍රියානි
 සමොධානෙති...පෙ.... තෙන වුච්චති –
 “සමත්ථඤ්ච පටිච්ඡිකති” ති.

අට්ඨ අනුපස්සනාඤ්ඤාණානි, අට්ඨ ච
 උපට්ඨානානුස්සතියො, චත්තාරි
 සුත්තන්තිකචත්ථුති කායෙ කායානුපස්සනාය.

භාණවාචො.

දුතියවතුක්කනිද්දෙසො

172. කථං “ඡිතිපට්ඨසංවෙදී අස්සසිස්සාමී” ති
 සික්ඛති “ඡිතිපට්ඨසංවෙදී පස්සසිස්සාමී” ති
 සික්ඛති? කතමා ඡිති? දීසං අස්සාසවසෙන
 චිත්තස්ස එකග්ගතං අවික්ඛෙපං පජානතො
 උප්පජ්ජති ඡිති පාමොජ්ජං. යා ඡිති පාමොජ්ජං
 ආමොදනා පමොදනා භාසො පභාසො චිත්ති
 ඔදග්ගං අත්තමනතා. චිත්තස්ස දීසං

පස්සාසවසෙන විත්තස්ස එකග්ගතං
 අවික්ඛෙපං පජානතො උප්පජ්ජති ජිනි
 පාමොජ්ජං...පෙ.... රස්සං අස්සාසවසෙන,
 රස්සං පස්සාසවසෙන, සබ්බකායපට්ඨංවෙදී
 අස්සාසවසෙන, සබ්බකායපට්ඨංවෙදී
 පස්සාසවසෙන, පස්සමිහයං කායසඤ්චාරං
 අස්සාසවසෙන, පස්සමිහයං කායසඤ්චාරං
 පස්සාසවසෙන විත්තස්ස එකග්ගතං
 අවික්ඛෙපං පජානතො උප්පජ්ජති ජිනි
 පාමොජ්ජං. යා ජිනි පාමොජ්ජං ආමොදනා
 පමොදනා භාසො පභාසො විත්ති ඔදග්ගං
 අත්තමනතා විත්තස්ස – අයං ජිනි.

කථං සා ජිනි පට්ඨිදිතා හොති? දීසං
 අස්සාසපස්සාසවසෙන විත්තස්ස එකග්ගතං
 අවික්ඛෙපං පජානතො සති උපට්ඨිතා හොති.
 තාය සතියා තෙන ඤාණෙන සා ජිනි පට්ඨිදිතා
 හොති. දීසං පස්සාසවසෙන විත්තස්ස
 එකග්ගතං අවික්ඛෙපං පජානතො සති
 උපට්ඨිතා හොති. තාය සතියා තෙන ඤාණෙන
 සා ජිනි පට්ඨිදිතා හොති. රස්සං
 අස්සාසවසෙන...පෙ.... රස්සං
 පස්සාසවසෙන... සබ්බකායපට්ඨංවෙදී
 අස්සාසවසෙන... සබ්බකායපට්ඨංවෙදී

පස්සාසවසෙන... පස්සමිහයං කායසච්චාරං
 අස්සාසවසෙන... පස්සමිහයං කායසච්චාරං
 පස්සාසවසෙන චිත්තස්ස එකග්ගතං
 අවික්ඛෙපං පජානතො සති උපට්ඨිතා හොති.
 තාය සතියා තෙන ඤාණෙන සා පීති පටිවිදිතා
 හොති. ආවජ්ජතො සා පීති පටිවිදිතා හොති,
 ජානතො...පෙ.... පස්සතො...
 පච්චවෙක්ඛතො... චිත්තං අධිට්ඨහතො...
 සද්ධාය අධිමුච්චතො... වීරියං
 පග්ගණ්හතො... සතිං උපට්ඨාපයතො...
 චිත්තං සමාදහතො... පඤ්ඤාය පජානතො...
 අභිඤ්ඤායං අභිජානතො... පරිඤ්ඤායං
 පරිජානතො... පහාතඛිඛං පජහතො...
 භාවෙතඛිඛං භාවයතො... සච්ඡිකාතඛිඛං
 සච්ඡිකරොතො සා පීති පටිවිදිතා හොති. එවං
 සා පීති පටිවිදිතා හොති.

පීතිපටිසංවෙදී අස්සාසපස්සාසවසෙන
 වෙදනා උපට්ඨානං සති අනුපස්සනා ඤාණං.
 වෙදනා උපට්ඨානං, නො සති; සති
 උපට්ඨානඤ්ඤාවෙච සති ච. තාය සතියා තෙන
 ඤාණෙන තං වෙදනං අනුපස්සති. තෙන
 චුච්චති – “වෙදනාසු
 වෙදනානුපස්සනාසතිපට්ඨානභාවනා” ති.

අනුපස්සති කථං තං වෙදනං අනුපස්සති?
 අනිච්චතො අනුපස්සති...පෙ.... එවං තං
 වෙදනං අනුපස්සති. භාවනාති චතස්සො
 භාවනා...පෙ.... ආසෙවනට්ඨෙන භාවනා.
 ජිනිපට්ඨංවෙදී අස්සාසපස්සාසානං
 සංවරට්ඨෙන සීලවිසුද්ධි...පෙ....
 ජිනිපට්ඨංවෙදී අස්සාසපස්සාසවසෙන
 චිත්තස්ස එකග්ගතං අවික්ඛෙපං
 පජානතො...පෙ.... පජානන්තො ඉන්ද්‍රියානි
 සමොධානෙති. තෙන වුච්චති – “සමත්ථඤ්ච
 පටිවිජ්ඣති” ති.

173. කථං “සුඛපට්ඨංවෙදී අස්සසිස්සාමී” ති
 සික්ඛති, “සුඛපට්ඨංවෙදී පස්සසිස්සාමී” ති
 සික්ඛති? සුඛන්ති ද්වෙ සුඛානි – කායිකඤ්ච
 සුඛං, චෙතසිකඤ්ච සුඛං. කතමං කායිකං
 සුඛං? යං කායිකං සාතං කායිකං සුඛං,
 කායසම්ඵස්සජං සාතං සුඛං වෙදයිතං,
 කායසම්ඵස්සජා සාතා සුඛා වෙදනා – ඉදං
 කායිකං සුඛං. කතමං චෙතසිකං සුඛං? යං
 චෙතසිකං සාතං චෙතසිකං සුඛං,
 චෙතොසම්ඵස්සජං සාතං සුඛං වෙදයිතං,
 චෙතොසම්ඵස්සජා සාතා සුඛා වෙදනා – ඉදං
 චෙතසිකං සුඛං.

කථාං තෙ සුඛා පටිච්චිදිතා භොන්ති? දීඝං
 අස්සාසවසෙන විත්තස්ස එකග්ගතං
 අච්ඤ්ඤාපං පජානතො සති උපට්ඨිතා භොති.
 තාය සතියා තෙන ඤාණෙන තෙ සුඛා
 පටිච්චිදිතා භොන්ති. දීඝං පස්සාසවසෙන
 විත්තස්ස එකග්ගතං අච්ඤ්ඤාපං පජානතො
 සති උපට්ඨිතා භොති. තාය සතියා තෙන
 ඤාණෙන තෙ සුඛා පටිච්චිදිතා
 භොන්ති...පෙ.... සච්ඡිකාතබ්බං
 සච්ඡිකරොතො තෙ සුඛා පටිච්චිදිතා භොන්ති.
 එවං තෙ සුඛා පටිච්චිදිතා භොන්ති.
 සුඛපට්ඨිසංවෙදී අස්සාසපස්සාසවසෙන වෙදනා
 උපට්ඨානං සති අනුපස්සනා ඤාණං. වෙදනා
 උපට්ඨානං, නො සති; සති උපට්ඨානඤ්ඤාවෙච
 සති ච. තාය සතියා තෙන ඤාණෙන තං
 වෙදනං අනුපස්සති. තෙන චුච්චති –
 “වෙදනාසු
 වෙදනානුපස්සනාසතිපට්ඨානභාවනා” ති.

අනුපස්සතීති කථාං තං වෙදනං අනුපස්සති.
 අනිච්චතො අනුපස්සති...පෙ.... එවං තං
 වෙදනං අනුපස්සති. භාවනාති චතස්සො
 භාවනා...පෙ.... ආසෙවනට්ඨෙන භාවනා.
 සුඛපට්ඨිසංවෙදී අස්සාසපස්සාසානං

සංවරටියෙන සීලවිසුද්ධි...පෙ....
සුඛපටිසංවෙදී අස්සාසවස්සාසවසෙන
චිත්තස්ස එකග්ගතං අවික්ඛෙපං
පජානතො...පෙ.... පජානන්තො ඉන්ද්‍රියානි
සමොධානෙති. තෙන වුච්චති – “සමත්ථඤ්ච
පටිවිජ්ඣති” ති.

174. කථං “චිත්තසඤ්චාරපටිසංවෙදී
අස්සසිස්සාමී” ති සික්ඛති,
“චිත්තසඤ්චාරපටිසංවෙදී පස්සසිස්සාමී” ති
සික්ඛති? කතමො චිත්තසඤ්චාරො? දීසං
අස්සාසවසෙන සඤ්ඤා ච වෙදනා ච චෙතසිකා
– එතෙ ධම්මා චිත්තපටිබද්ධා චිත්තසඤ්චාරා.
දීසං පස්සාසවසෙන සඤ්ඤා ච වෙදනා ච
චෙතසිකා – එතෙ ධම්මා චිත්තපටිබද්ධා
චිත්තසඤ්චාරා...පෙ.... සුඛපටිසංවෙදී
අස්සාසවසෙන... සුඛපටිසංවෙදී
පස්සාසවසෙන සඤ්ඤා ච වෙදනා ච
චෙතසිකා – එතෙ ධම්මා චිත්තපටිබද්ධා
චිත්තසඤ්චාරා – අයං චිත්තසඤ්චාරො.

කථං තෙ චිත්තසඤ්චාරා පටිවිදිතා හොන්ති?
දීසං අස්සාසවසෙන චිත්තස්ස එකග්ගතං
අවික්ඛෙපං පජානතො සති උපට්ඨිතා හොති.

තාය සතියා තෙන ඤාණෙන තෙ
 විත්තසඬ්ඛාරා පටිවිදිතා භොන්ති. දීසං
 පස්සාසවසෙන විත්තස්ස එකග්ගතං
 අවික්ඛෙපං පජානතො සති උපට්ඨිතා භොති.
 තාය සතියා තෙන ඤාණෙන තෙ
 විත්තසඬ්ඛාරා පටිවිදිතා භොන්ති...පෙ....
 සච්ඡිකාතඛිඛං සච්ඡිකරොතො තෙ
 විත්තසඬ්ඛාරා පටිවිදිතා භොන්ති. එවං තෙ
 විත්තසඬ්ඛාරා පටිවිදිතා භොන්ති.
 විත්තසඬ්ඛාරපටිසංවෙදී
 අස්සාසපස්සාසවසෙන වෙදනා උපට්ඨානං සති
 අනුපස්සනා ඤාණං වෙදනා උපට්ඨානං, නො
 සති; සති උපට්ඨානඤ්චෙව සති ව. තාය සතියා
 තෙ ඤාණෙන තං වෙදනං අනුපස්සති. තෙන
 චුච්චති – “වෙදනාසු
 වෙදනානුපස්සනාසතිපට්ඨානභාවනා” ති.

අනුපස්සතීති කථං තං වෙදනං අනුපස්සති?
 අනිච්චතො අනුපස්සති...පෙ.... එවං තං
 වෙදනං අනුපස්සති. භාවනාති චතස්සො
 භාවනා...පෙ.... ආසෙවනට්ඨෙන භාවනා.
 විත්තසඬ්ඛාරපටිසංවෙදී අස්සාසපස්සාසානං
 සංවරට්ඨෙන සීලවිසුද්ධි...පෙ....
 විත්තසඬ්ඛාරපටිසංවෙදී

අස්සාසපස්සාසවසෙන විත්තස්ස එකග්ගතං
අවික්ඛෙපං පජානතො...පෙ.... පජානන්තො
ඉන්ද්‍රියානි සමොධානෙති. තෙන චූච්චති –
“සමත්ථඤ්ච පටිච්ඡෙදති” ති.

175. කථං “පස්සම්භයං විත්තසඬ්ඛාරං
අස්සසිස්සාමී” ති සික්ඛති, “පස්සම්භයං
විත්තසඬ්ඛාරං පස්සසිස්සාමී” ති සික්ඛති?
කතමො විත්තසඬ්ඛාරො? දීසං අස්සාසවසෙන
සඤ්ඤා ච වෙදනා ච චෙතසිකා – එතෙ ධම්මො
විත්තපට්ඨො විත්තසඬ්ඛාරා. තෙ
විත්තසඬ්ඛාරෙ පස්සම්භෙත්තො
නිරොධෙත්තො චූපසමෙත්තො සික්ඛති. දීසං
පස්සාසවසෙන සඤ්ඤා ච වෙදනා ච
චෙතසිකා – එතෙ ධම්මො විත්තපට්ඨො
විත්තසඬ්ඛාරා. තෙ විත්තසඬ්ඛාරෙ
පස්සම්භෙත්තො නිරොධෙත්තො
චූපසමෙත්තො සික්ඛති.
විත්තසඬ්ඛාරපට්ඨොවෙදී අස්සාසවසෙන...
විත්තසඬ්ඛාරපට්ඨොවෙදී පස්සාසවසෙන
සඤ්ඤා ච වෙදනා ච චෙතසිකා – එතෙ ධම්මො
විත්තපට්ඨො විත්තසඬ්ඛාරා. තෙ
විත්තසඬ්ඛාරෙ පස්සම්භෙත්තො
නිරොධෙත්තො චූපසමෙත්තො සික්ඛති.

පස්සම්භයං චිත්තසඬ්ඛාරං
අස්සාසපස්සාසවසෙන වෙදනා උපට්ඨානං සති
අනුපස්සනා ඤාණං. වෙදනා උපට්ඨානං, නො
සති; සති උපට්ඨානඤ්චෙව සති ච. තාය සතියා
තෙන ඤාණෙන තං වෙදනං අනුපස්සති. තෙන
වුච්චති – “වෙදනාසු
වෙදනානුපස්සනාසතිපට්ඨානභාවනා” ති.

අනුපස්සතීති කථං තං වෙදනං
අනුපස්සති...පෙ.... ඵ්චං තං වෙදනං
අනුපස්සති. භාවනාති චතස්සො
භාවනා...පෙ.... ආසෙවනට්ඨෙන භාවනා.
පස්සම්භයං චිත්තසඬ්ඛාරං අස්සාසපස්සාසානං
සංවරට්ඨෙන සීලවිසුද්ධි...පෙ.... පස්සම්භයං
චිත්තසඬ්ඛාරං අස්සාසපස්සාසවසෙන
චිත්තස්ස ඵ්කල්භතං අවික්ඛෙපං
පජානතො...පෙ.... පජානන්තො ඉන්ද්‍රියානි
සමොධානෙති. තෙන වුච්චති – “සමත්ථඤ්ච
පට්ඨිජ්ඣති” ති.

අට්ඨ අනුපස්සනාඤාණානි අට්ඨ ච
උපට්ඨානානුස්සතියො චත්තාරි
සුත්තන්තිකචත්ථුනි වෙදනාසු
වෙදනානුපස්සනාය.

තනියවතුක්කනිද්දෙසො

176. කථං “චිත්තපට්ඨංචෙදී
අස්සසිස්සාමී” ති සික්ඛති, “චිත්තපට්ඨංචෙදී
පස්සසිස්සාමී” ති සික්ඛති? කතමං තං චිත්තං?
දීඝං අස්සාසවසෙන විඤ්ඤාණං චිත්තං. යං
චිත්තං මනො මානසං හදයං පණ්ඩරං මනො
මනායතනං මනින්ද්‍රියං විඤ්ඤාණං
විඤ්ඤාණක්ඛන්ධො තජ්ජා
මනොවිඤ්ඤාණධාතු. දීඝං පස්සාසවසෙන
...පෙ.... පස්සමිහයං චිත්තසඛ්ඛාරං
අස්සාසවසෙන... පස්සමිහයං චිත්තසඛ්ඛාරං
පස්සාසවසෙන විඤ්ඤාණං චිත්තං. යං චිත්තං
මනො මානසං හදයං පණ්ඩරං මනො
මානායතනං මනින්ද්‍රියං විඤ්ඤාණං
විඤ්ඤාණක්ඛන්ධො තජ්ජා
මනොවිඤ්ඤාණධාතු – ඉදං චිත්තං.

කථං තං චිත්තං පට්ඨිදිතං භොති? දීඝං
අස්සාසවසෙන චිත්තස්ස එකග්ගතං
අචික්ඛෙපං පජානතො සති උපට්ඨිතා භොති.
තාය සතියා තෙන ඤාණෙන තං චිත්තං
පට්ඨිදිතං භොති. දීඝං පස්සාසවසෙන චිත්තස්ස
එකග්ගතං අචික්ඛෙපං පජානතො සති

උපට්ඨිතා භොති. තාය සතියා තෙන ඤාණෙන
තං චිත්තං පටිවිදිතං භොති...පෙ....
සච්ඡිකාතඛිඛං සච්ඡිකරොතො තං චිත්තං
පටිවිදිතං භොති. එවං තං චිත්තං පටිවිදිතං
භොති. චිත්තපටිසංවෙදී
අස්සාසපස්සාසවසෙන විඤ්ඤාණං චිත්තං
උපට්ඨානං සති අනුපස්සනා ඤාණං. චිත්තං
උපට්ඨානං, නො සති; සති උපට්ඨානඤ්ඤවෙච්ච
සති ව. තාය සතියා තෙන ඤාණෙන තං චිත්තං
අනුපස්සති. තෙන වුච්චති – “චිත්තෙ
චිත්තානුපස්සනාසතිපට්ඨානභාවනා” ති.

අනුපස්සතීති කථං තං චිත්තං
අනුපස්සති...පෙ.... එවං තං චිත්තං
අනුපස්සති. භාවනාති චතස්සො
භාවනා...පෙ.... ආසෙවනට්ඨෙන භාවනා.
චිත්තපටිසංවෙදී අස්සාසපස්සාසානං
සංවරට්ඨෙන සීලවිසුද්ධි...පෙ....
චිත්තපටිසංවෙදී අස්සාසපස්සාසවසෙන
චිත්තස්ස එකග්ගතං අවික්ඛෙපං
පජානතො...පෙ.... පජානන්තො ඉන්ද්‍රියානි
සමොධානෙති. තෙන වුච්චති – “සමත්ථඤ්ච
පටිවිඡ්ඤති” ති.

177. කථං ‘‘අභිජ්ජමොදයං චිත්තං
 අස්සසිස්සාමී’’ති, ‘‘අභිජ්ජමොදයං චිත්තං
 පස්සසිස්සාමී’’ති සික්ඛති? කතමො චිත්තස්ස
 අභිජ්ජමොදො? දීසං අස්සාසවසෙන චිත්තස්ස
 එකග්ගතං අවික්ඛෙපං පජානතො උජ්ජජ්ජති
 චිත්තස්ස අභිජ්ජමොදො. යා චිත්තස්ස
 ආමොදනා පමොදනා භාසො පභාසො චිත්ති
 ඔදග්ගං අත්තමනතා. චිත්තස්ස දීසං
 අස්සාසපස්සාසවසෙන චිත්තස්ස එකග්ගතං
 අවික්ඛෙපං පජානතො උජ්ජජ්ජති චිත්තස්ස
 අභිජ්ජමොදො. යා චිත්තස්ස ආමොදනා
 පමොදනා භාසො පභාසො චිත්ති ඔදග්ගං
 අත්තමනතා චිත්තස්ස...පෙ....
 චිත්තපට්ඨංවෙදී අස්සාසවසෙන...
 චිත්තපට්ඨංවෙදී පස්සාසවසෙන චිත්තස්ස
 එකග්ගතං අවික්ඛෙපං පජානතො උජ්ජජ්ජති
 චිත්තස්ස අභිජ්ජමොදො. යා චිත්තස්ස
 ආමොදනා පමොදනා භාසො පභාසො චිත්ති
 ඔදග්ගං අත්තමනතා චිත්තස්ස – අයං චිත්තස්ස
 අභිජ්ජමොදො. අභිජ්ජමොදයං චිත්තං
 අස්සාසපස්සාසවසෙන විඤ්ඤාණං චිත්තං
 උපට්ඨානං සති අනුපස්සනා ඤ්ඤාණං. චිත්තං
 උපට්ඨානං, නො සති; සති උපට්ඨානඤ්ඤවෙච්ච

සති ව. තාය සතියා තෙන ඤාණෙන තං චිත්තං
අනුපස්සති. තෙන වුච්චති – “චිත්තෙ
චිත්තානුපස්සනාසතිපට්ඨානභාවනා” ති.

අනුපස්සතීති කථං තං චිත්තං
අනුපස්සති...පෙ.... එවං තං චිත්තං
අනුපස්සතීති. භාවනාති වතස්සො
භාවනා...පෙ.... ආසෙවනට්ඨෙන භාවනා.
අභිජ්ජමොදයං චිත්තං අස්සාසපස්සාසානං
සංවරට්ඨෙන සීලවිසුද්ධි...පෙ....
අභිජ්ජමොදයං චිත්තං අස්සාසපස්සාසවසෙන
චිත්තස්ස එකග්ගතං අවික්ඛෙපං
පජානතො...පෙ.... පජානන්තො ඉන්ද්‍රියානි
සමොධානෙති. තෙන වුච්චති – “සමත්ථඤ්ච
පටිවිජ්ඣති” ති.

178. කථං “සමාදහං චිත්තං
අස්සසිස්සාමී” ති සික්ඛති, “සමාදහං චිත්තං
පස්සසිස්සාමී” ති සික්ඛති? කතමො සමාධි ?
දීඝං අස්සාසවසෙන චිත්තස්ස එකග්ගතා
අවික්ඛෙපො සමාධි, යා චිත්තස්ස ධීති සණ්ඨිති
අවට්ඨිති අවිසාහාරො අවික්ඛෙපො
අවිසාහට්ඨානසතා සමථො සමාධිත්ථියං
සමාධිබලං සම්මාසමාධි. දීඝං පස්සාසවසෙන

විත්තස්ස එකග්ගතා අවික්ඛෙපො
 සමාධි...පෙ.... සමාදහං විත්තං
 අස්සාසවසෙන...පෙ.... සමාදහං විත්තං
 පස්සාසවසෙන විත්තස්ස එකග්ගතා
 අවික්ඛෙපො සමාධි. යා විත්තස්ස යිති සංඝයිති
 අවට්ඨිති අවිසාහාරො අවික්ඛෙපො
 අවිසාහට්ඨානසතා සමථො සමාධිත්ථියං
 සමාධිබලං සම්මාසමාධි – අයං සමාධි. සමාදහං
 විත්තං අස්සාසපස්සාසවසෙන විඤ්ඤාණං
 විත්තං උපට්ඨානං සති අනුපස්සනා ඤාණං.
 විත්තං උපට්ඨානං, නො සති; සති
 උපට්ඨානඤ්ඤෙව සති ව. තාය සතියා තෙන
 ඤාණෙන තං විත්තං අනුපස්සති. තෙන වුච්චති
 – “විත්තෙ
 විත්තානුපස්සනාසතිපට්ඨානභාවනා” ති.

අනුපස්සතීති කථං තං විත්තං
 අනුපස්සති...පෙ.... ඵලං තං විත්තං
 අනුපස්සති. භාවනාති චතස්සො
 භාවනා...පෙ.... ආසෙවනට්ඨෙන භාවනා.
 සමාදහං විත්තං අස්සාසපස්සාසානං
 සංවරට්ඨෙන සීලවිසුද්ධි...පෙ.... සමාදහං
 විත්තං අස්සාසපස්සාසවසෙන විත්තස්ස
 එකග්ගතං අවික්ඛෙපං පජානතො...පෙ....

පජානන්තො ඉන්ද්‍රියානි සමොධානෙති. තෙන
වුච්චති – “සමත්ථඤ්ච පටිච්ඡෙදානි” ති.

179. කථං “විමොචයං චිත්තං
අස්සසිස්සාමි” ති සික්ඛති, “විමොචයං චිත්තං
පස්සසිස්සාමි” ති සික්ඛති? “රාගතො
විමොචයං චිත්තං අස්සසිස්සාමි” ති සික්ඛති,
“රාගතො විමොචයං චිත්තං පස්සසිස්සාමි” ති
සික්ඛති. “දොසතො විමොචයං චිත්තං
අස්සසිස්සාමි” ති සික්ඛති, “දොසතො
විමොචයං චිත්තං පස්සසිස්සාමි” ති සික්ඛති.
“මොහතො විමොචයං චිත්තං
අස්සසිස්සාමි” ති සික්ඛති...පෙ.... මානතො
විමොචයං චිත්තං... දිට්ඨියා විමොචයං
චිත්තං... විචිකිච්ඡාය විමොචයං චිත්තං...
ඵනතො විමොචයං චිත්තං... උද්ධච්චතො
විමොචයං චිත්තං... අහිරිකතො විමොචයං
චිත්තං... “අනොත්තජ්ජතො විමොචයං
චිත්තං අස්සසිස්සාමි” ති සික්ඛති,
“අනොත්තජ්ජතො විමොචයං චිත්තං
පස්සසිස්සාමි” ති සික්ඛති. විමොචයං චිත්තං
අස්සාසපස්සාසවසෙන විඤ්ඤාණං චිත්තං
උපට්ඨානං සති...පෙ.....

අනුපස්සති කථං තං චිත්තං
 අනුපස්සති...පෙ.... එවං තං චිත්තං
 අනුපස්සති. භාවනාති චතස්සො
 භාවනා...පෙ.... ආසෙවනට්ඨෙත භාවනා.
 විමොචයං චිත්තං අස්සාසපස්සාසානං
 සංවරට්ඨෙත සීලවිසුද්ධි...පෙ.... විමොචයං
 චිත්තං අස්සාසපස්සාසවසෙන චිත්තස්ස
 එකග්ගතං අවික්ඛෙපං පජානතො ...පෙ....
 පජානන්තො ඉන්ද්‍රියානි සමොධානෙති. තෙන
 වුච්චති – “සමත්ථඤ්ච පටිවිජ්ඣති” ති.

අට්ඨ අනුපස්සනාඤ්ඤාණානි අට්ඨ ච
 උපට්ඨානානුපස්සතියො චත්තාරි
 සුත්තන්තිකචත්ථුනි චිත්තෙ
 චිත්තානුපස්සනාය.

චතුත්ථචතුක්කනිද්දෙසො

180. කථං “අනිච්චානුපස්සි
 අස්සසිස්සාමී” ති සික්ඛති, “අනිච්චානුපස්සි
 පස්සසිස්සාමී” ති සික්ඛති? අනිච්චන්ති කිං
 අනිච්චං? පඤ්චක්ඛන්ධා අනිච්චා.
 කෙනට්ඨෙත අනිච්චා? උප්පාදවයට්ඨෙත
 අනිච්චා. පඤ්චන්තං ඛන්ධානං උදයං

පස්සන්තො කති ලක්ඛණානි පස්සති, වයං
පස්සන්තො කති ලක්ඛණානි පස්සති,
උදයබ්බයං පස්සන්තො කති ලක්ඛණානි
පස්සති? පඤ්චන්තං බන්ධානං උදයං
පස්සන්තො පඤ්චවීසති ලක්ඛණානි පස්සති,
වයං පස්සන්තො පඤ්චවීසති ලක්ඛණානි
පස්සති. පඤ්චන්තං බන්ධානං උදයබ්බයං
පස්සන්තො ඉමානි පඤ්ඤාස ලක්ඛණානි
පස්සති.

“රූපෙ අනිච්චානුපස්සි අස්සසිස්සාමී” ති
සික්ඛති, “රූපෙ අනිච්චානුපස්සි
පස්සසිස්සාමී” ති සික්ඛති. “වෙදනාය...පෙ....
සඤ්ඤාය... සච්චාරෙසු... විඤ්ඤාණෙ...
චක්ඛුස්මිං...පෙ.... ජරාමරණෙ
අනිච්චානුපස්සි අස්සසිස්සාමී” ති සික්ඛති,
“ජරාමරණෙ අනිච්චානුපස්සි පස්සසිස්සාමී” ති
සික්ඛති. අනිච්චානුපස්සි
අස්සාසපස්සාසවසෙන ධම්මා උපට්ඨානං සති
අනුපස්සනා ඤාණං. ධම්මා උපට්ඨානං, නො
සති; සති උපට්ඨානඤ්චෙව සති ව. තාය සතියා
තෙන ඤාණෙන තෙ ධම්මෙ අනුපස්සති.
තෙන වුච්චති – “ධම්මෙසු
ධම්මානුපස්සනාසතිපට්ඨානභාවනා” ති.

අනුපස්සති කථං තෙ ධම්මෙ
 අනුපස්සති...පෙ.... එවං තෙ ධම්මෙ
 අනුපස්සති. භාවනාති චතස්සො
 භාවනා...පෙ.... ආසෙවනට්ඨෙත භාවනා.
 අනිච්චානුපස්සි අස්සාසපස්සාසානං
 සංවරට්ඨෙත සීලවිසුද්ධි...පෙ....
 අනිච්චානුපස්සි අස්සාසපස්සාසවසෙන
 විත්තස්ස එකග්ගතං අවික්ඛෙපං
 පජානතො...පෙ.... පජානන්තො ඉන්ද්‍රියානි
 සමොධානෙති. තෙන වුච්චති – “සමත්ථඤ්ච
 පටිච්ඡෙදාති” ති.

කථං “විරාගානුපස්සි අස්සසිස්සාමි” ති
 සික්ඛති, “විරාගානුපස්සි පස්සසිස්සාමි” ති
 සික්ඛති? රූපෙ ආදීනවං දිස්වා රූපවිරාගෙ
 ඡන්දජාතො හොති සද්ධාධිමුත්තො,
 විත්තඤ්චස්ස ස්වාධිට්ඨිතං. “රූපෙ
 විරාගානුපස්සි අස්සසිස්සාමි” ති සික්ඛති,
 “රූපෙ විරාගානුපස්සි පස්සසිස්සාමි” ති
 සික්ඛති. වෙදනාය...පෙ.... සඤ්ඤාය...
 සච්චාරෙසු... විඤ්ඤාණෙ...
 චක්ඛුස්මිං...පෙ.... ජරාමරණෙ ආදීනවං දිස්වා
 ජරාමරණවිරාගෙ ඡන්දජාතො හොති
 සද්ධාධිමුත්තො, විත්තඤ්චස්ස ස්වාධිට්ඨිතං.

“ජරාමරණෙ විරාගානුපස්සි අස්සසිස්සාමී” ති
 සික්ඛති, “ජරාමරණෙ විරාගානුපස්සි
 පස්සසිස්සාමී” ති සික්ඛති. විරාගානුපස්සි
 අස්සාසපස්සාසවසෙන ධම්මා උපට්ඨානං සති
 අනුපස්සනා ඤාණං. ධම්මා උපට්ඨානං, නො
 සති; සති උපට්ඨානඤ්චෙව සති ව. තාය සතියා
 තෙන ඤාණෙන තෙ ධම්මෙ අනුපස්සති.
 තෙන වුච්චති – “ධම්මෙසු
 ධම්මානුපස්සනාසතිපට්ඨානභාවනා” ති.

අනුපස්සතීති කථං තෙ ධම්මෙ
 අනුපස්සති...පෙ.... එවං තෙ ධම්මෙ
 අනුපස්සති. භාවනාති චතස්සො
 භාවනා...පෙ.... ආසෙවනට්ඨේන භාවනා.
 විරාගානුපස්සි අස්සාසපස්සාසානං
 සංවරට්ඨේන සීලවිසුද්ධි...පෙ....
 විරාගානුපස්සි අස්සාසපස්සාසවසෙන
 චිත්තස්ස එකග්ගතං අවික්ඛෙපං
 පජානතො...පෙ.... පජානන්තො ඉන්ද්‍රියානි
 සමොධානෙති. තෙන වුච්චති – “සමත්ථඤ්ච
 පටිච්ඡෙදකී” ති.

කථං “නිරොධානුපස්සි අස්සසිස්සාමී” ති
 සික්ඛති, “නිරොධානුපස්සි පස්සසිස්සාමී” ති

සික්බති? රූප ආදීනවං දිස්වා රූපනිරොධෙ
 ඡන්දජාතො හොති සද්ධාධිමුත්තො,
 විත්තඤ්චස්ස ස්වාධිට්ඨිතං. “රූප
 නිරොධානුපස්සි අස්සසිස්සාමි” ති සික්බති,
 “රූප නිරොධානුපස්සි පස්සසිස්සාමි” ති
 සික්බති. වෙදනාය...පෙ.... සඤ්ඤාය...
 සඨ්ඛාරෙසු... විඤ්ඤාණෙ...
 චක්ඛුස්මිං...පෙ.... ජරාමරණෙ ආදීනවං දිස්වා
 ජරාමරණනිරොධෙ ඡන්දජාතො හොති
 සද්ධාධිමුත්තො, විත්තඤ්චස්ස ස්වාධිට්ඨිතං.
 “ජරාමරණෙ නිරොධානුපස්සි
 අස්සසිස්සාමි” ති සික්බති, “ජරාමරණෙ
 නිරොධානුපස්සි පස්සසිස්සාමි” ති සික්බති.

181. කතිභාකාරෙහි අවිජ්ජාය ආදීනවො
 හොති? කතිභාකාරෙහි අවිජ්ජා නිරුජ්ඣති?
 පඤ්චභාකාරෙහි අවිජ්ජාය ආදීනවො හොති.
 අට්ඨභාකාරෙහි අවිජ්ජා නිරුජ්ඣති.

කතමෙහි පඤ්චභාකාරෙහි අවිජ්ජාය
 ආදීනවො හොති? අනිච්චට්ඨෙත අවිජ්ජාය
 ආදීනවො හොති, දුක්ඛට්ඨෙත අවිජ්ජාය
 ආදීනවො හොති, අනත්තට්ඨෙත අවිජ්ජාය
 ආදීනවො හොති, සන්තාපට්ඨෙත අවිජ්ජාය

ආදීනවො හොති, විපරිණාමටියෙන අවිජ්ජාය
ආදීනවො හොති – ඉමෙහි පඤ්චභාකාරෙහි
අවිජ්ජාය ආදීනවො හොති.

කතමෙහි අට්ඨභාකාරෙහි අවිජ්ජා
නිරුජ්ඣති? නිදානනිරොධෙන අවිජ්ජා
නිරුජ්ඣති, සමුදයනිරොධෙන අවිජ්ජා
නිරුජ්ඣති, ජාතිනිරොධෙන අවිජ්ජා
නිරුජ්ඣති, පභවනිරොධෙන අවිජ්ජා
නිරුජ්ඣති, හෙතුනිරොධෙන අවිජ්ජා
නිරුජ්ඣති, පච්චයනිරොධෙන අවිජ්ජා
නිරුජ්ඣති, ඤාණුප්පාදෙන අවිජ්ජා
නිරුජ්ඣති, නිරොධුපට්ඨානෙන අවිජ්ජා
නිරුජ්ඣති – ඉමෙහි අට්ඨභාකාරෙහි අවිජ්ජා
නිරුජ්ඣති. ඉමෙහි පඤ්චභාකාරෙහි අවිජ්ජාය
ආදීනවං දිස්වා – ඉමෙහි අට්ඨභාකාරෙහි
අවිජ්ජානිරොධෙ ඡන්දජාතො හොති
සද්ධාධිමුත්තො, විත්තඤ්චස්ස ස්වාධිට්ඨිතං.
“අවිජ්ජාය නිරොධානුපස්සි අස්සසිස්සාමි” ති
සික්ඛති, “අවිජ්ජාය නිරොධානුපස්සි
පස්සසිස්සාමි” ති සික්ඛති.

කතිභාකාරෙහි සච්චාරෙසු ආදීනවො
හොති, කතිභාකාරෙහි සච්චාරා

නිරුප්පිකාවි...පෙ... කතිහාකාරෙහි
විඤ්ඤාණෙ ආදීනවො හොති, කතිහාකාරෙහි
විඤ්ඤාණං නිරුප්පිකාවි... කතිහාකාරෙහි
නාමරූපෙ ආදීනවො හොති, කතිහාකාරෙහි
නාමරූපං නිරුප්පිකාවි... කතිහාකාරෙහි
සලායතනෙ ආදීනවො හොති, කතිහාකාරෙහි
සලායතනං නිරුප්පිකාවි... කතිහාකාරෙහි
එස්සෙ ආදීනවො හොති, කතිහාකාරෙහි
එස්සො නිරුප්පිකාවි... කතිහාකාරෙහි
වෙදනාය ආදීනවො හොති, කතිහාකාරෙහි
වෙදනා නිරුප්පිකාවි... කතිහාකාරෙහි තණ්හාය
ආදීනවො හොති, කතිහාකාරෙහි තණ්හා
නිරුප්පිකාවි... කතිහාකාරෙහි උපාදානෙ
ආදීනවො හොති, කතිහාකාරෙහි උපාදානං
නිරුප්පිකාවි... කතිහාකාරෙහි භවෙ ආදීනවො
හොති, කතිහාකාරෙහි භවො නිරුප්පිකාවි...
කතිහාකාරෙහි ජාතියා ආදීනවො හොති,
කතිහාකාරෙහි ජාති නිරුප්පිකාවි...
කතිහාකාරෙහි ජරාමරණෙ ආදීනවො හොති,
කතිහාකාරෙහි ජරාමරණං නිරුප්පිකාවි?
පඤ්චහාකාරෙහි ජරාමරණෙ ආදීනවො හොති,
අට්ඨහාකාරෙහි ජරාමරණං නිරුප්පිකාවි.

කතමෙහි පඤ්චභාකාරෙහි ජරාමරණෙ
ආදීනවො භොති? අනිච්චට්ඨෙයන ජරාමරණෙ
ආදීනවො භොති, දුක්ඛට්ඨෙයන...පෙ....
අනත්තට්ඨෙයන...පෙ....
සන්තාපට්ඨෙයන...පෙ.... විපරිණාමට්ඨෙයන
ජරාමරණෙ ආදීනවො භොති – ඉමෙහි
පඤ්චභාකාරෙහි ජරාමරණෙ ආදීනවො භොති.

කතමෙහි අට්ඨභාකාරෙහි ජරාමරණං
නිරුජ්ඣති? නිදානනිරොධෙන ජරාමරණං
නිරුජ්ඣති, සමුදයනිරොධෙන...පෙ....
ජාතිනිරොධෙන...පෙ.... පභවනිරොධෙන
... හෙතුනිරොධෙන... පච්චයනිරොධෙන...
ඤාණුප්පාදෙන...පෙ.... නිරොධුපට්ඨානෙන
ජරාමරණං නිරුජ්ඣති – ඉමෙහි
අට්ඨභාකාරෙහි ජරාමරණං නිරුජ්ඣති. ඉමෙහි
පඤ්චභාකාරෙහි ජරාමරණෙ ආදීනවං දිස්වා
ඉමෙහි අට්ඨභාකාරෙහි ජරාමරණනිරොධෙ
ජන්දජාතො භොති සද්ධාධිමුත්තො,
චිත්තඤ්චස්ස ස්වාධිට්ඨිතං. “ජරාමරණෙ
නිරොධානුපස්සි අස්සසිස්සාමී” ති සික්ඛති,
“ජරාමරණෙ නිරොධානුපස්සි
පස්සසිස්සාමී” ති සික්ඛති. නිරොධානුපස්සි
අස්සාසපස්සාසවසෙන ධම්මා උපට්ඨානං සති

අනුපස්සනා ඤාණං. ධම්මා උපට්ඨානං, නො
සති; සති උපට්ඨානඤ්චෙව සති ච. තාය සතියා
තෙන ඤාණෙන තෙ ධම්මෙ අනුපස්සති.
තෙන වුච්චති – “ධම්මෙසු
ධම්මානුපස්සනාසතිපට්ඨානභාවනා” ති.

අනුපස්සතීති කථං තෙ ධම්මෙ
අනුපස්සති...පෙ.... එවං තෙ ධම්මෙ
අනුපස්සති. භාවනාති චතස්සො
භාවනා...පෙ.... ආසෙවනට්ඨෙන භාවනා.
නිරොධානුපස්සි අස්සාසපස්සාසානං
සංවරට්ඨෙන සීලවිසුද්ධි...පෙ....
නිරොධානුපස්සි අස්සාසපස්සාසවසෙන
විත්තස්ස එකග්ගතං අවික්ඛෙපං
පජානතො...පෙ.... පජානන්තො ඉන්ද්‍රියානි
සමොධානෙති. තෙන වුච්චති – “සමත්ථඤ්ච
පටිවිජ්ඣති” ති.

182. කථං “පටිනිස්සග්ගානුපස්සි
අස්සසිස්සාමී” ති සික්ඛති,
“පටිනිස්සග්ගානුපස්සි පස්සසිස්සාමී” ති
සික්ඛති? පටිනිස්සග්ගාති ද්වෙ පටිනිස්සග්ගා –
පරිච්චාගපටිනිස්සග්ගො ච
පක්ඛන්දනපටිනිස්සග්ගො ච. රූපං

පරිච්චජනීති – පරිච්චාගපටිනිස්සග්ගො.
 රූපනිරොධෙ නිබ්බානෙ චිත්තං පක්ඛන්දනීති
 – පක්ඛන්දනපටිනිස්සග්ගො. “රූපෙ
 පටිනිස්සග්ගානුපස්සි අස්සසිස්සාමී” ති
 සික්ඛති, “රූපෙ පටිනිස්සග්ගානුපස්සි
 පස්සසිස්සාමී” ති සික්ඛති. වෙදනං...පෙ....
 සඤ්ඤං... සච්චාරෙ... විඤ්ඤාණං...
 චක්ඛුං...පෙ.... ජරාමරණං පරිච්චජනීති –
 පරිච්චාගපටිනිස්සග්ගො. ජරාමරණනිරොධෙ
 නිබ්බානෙ චිත්තං පක්ඛන්දනීති –
 පක්ඛන්දනපටිනිස්සග්ගො. “ජරාමරණෙ
 පටිනිස්සග්ගානුපස්සි අස්සසිස්සාමී” ති
 සික්ඛති, “ජරාමරණෙ පටිනිස්සග්ගානුපස්සි
 පස්සසිස්සාමී” ති සික්ඛති.
 පටිනිස්සග්ගානුපස්සි අස්සාසපස්සාසවසෙන
 ධම්මා උපට්ඨානං සති අනුපස්සනා ඤාණං.
 ධම්මා උපට්ඨානං, නො සති; සති
 උපට්ඨානඤ්චෙව සති ච. තාය සතියා තෙන
 ඤාණෙන තෙ ධම්මෙ අනුපස්සති. තෙන
 චූච්චති – “ධම්මෙසු
 ධම්මානුපස්සනාසතිපට්ඨානභාවනා” ති.

අනුපස්සතීති කථං තෙ ධම්මෙ අනුපස්සති?
 අනිච්චතො අනුපස්සති, නො

නිව්වතො...පෙ.... පටිනිස්සජ්ජති, නො
 ආදියති. අනිව්වතො අනුපස්සන්තො
 නිව්වසඤ්ඤං පජහති...පෙ....
 පටිනිස්සජ්ජන්තො ආදානං පජහති. එවං තෙ
 ධම්මෙ අනුපස්සති. භාවනාති චතස්සො
 භාවනා. තත්ථ ජාතානං ධම්මානං
 අනතිවත්තනට්ඨෙයන භාවනා...පෙ....
 ආසෙවනට්ඨෙයන භාවනා.
 පටිනිස්සග්ගානුපස්සි අස්සාසපස්සාසානං
 සංවරට්ඨෙයන සීලවිසුද්ධි, අවික්ඛෙපට්ඨෙයන
 චිත්තවිසුද්ධි, දස්සනට්ඨෙයන දිට්ඨිවිසුද්ධි. යො
 තත්ථ සංවරට්ඨෙයා, අයං අධිසීලසික්ඛා; යො
 තත්ථ අවික්ඛෙපට්ඨෙයා, අයං අධිචිත්තසික්ඛා;
 යො තත්ථ දස්සනට්ඨෙයා, අයං
 අධිපඤ්ඤාසික්ඛා – ඉමා තිස්සො සික්ඛායො
 ආවජ්ජන්තො සික්ඛති ජානන්තො
 සික්ඛති...පෙ.... සච්ඡිකාතබ්බං
 සච්ඡිකරොන්තො සික්ඛති.

පටිනිස්සග්ගානුපස්සි අස්සාසපස්සාසවසෙන
 චිත්තස්ස එකග්ගතං අවික්ඛෙපං පජානතො
 විදිතා වෙදනා උප්පජ්ජන්ති, විදිතා
 උපට්ඨහන්ති, විදිතා අබ්භත්ථං
 ගච්ඡන්ත්ත්ති ...පෙ....

පටිනිස්සග්ගානුපස්සි අස්සාසපස්සාසවසෙන
විත්තස්ස එකග්ගතං අවික්ඛෙපං පජානන්තො
ඉන්ද්‍රියානි සමොධානෙති ගොචරඤ්ච
පජානාති සමත්ථඤ්ච පටිවිජ්ඣති; බලානි
සමොධානෙති... බොජ්ඣංගිගෙ
සමොධානෙති... මග්ගං සමොධානෙති...
ධම්මෙ සමොධානෙති ගොචරඤ්ච පජානාති
සමත්ථඤ්ච පටිවිජ්ඣති.

ඉන්ද්‍රියානි සමොධානෙතීති කථං ඉන්ද්‍රියානි
සමොධානෙති? අධිමොක්ඛට්ඨයෙන
සද්ධිත්ථියං සමොධානෙති...පෙ.... තෙන
චුච්චති – “සමත්ථඤ්ච පටිවිජ්ඣතී” ති.

අට්ඨ අනුපස්සනෙ ඤාණානි අට්ඨ ච
උපට්ඨානානුස්සතියො චත්තාරි
සුත්තන්තිකචත්ථුනි ධම්මෙසු
ධම්මානුපස්සනාය. ඉමානි බාත්තිංස
සතොකාරිස්ස ඤාණානි.

සතොකාරිඤාණානිද්දෙසො පඤ්චමො.

6. ඤාණරාසිඡක්කනිද්දෙසො

183. කතමානි චතුර්විසති සමාධිවසෙන ඤාණානි? දීඝං අස්සාසවසෙන චිත්තස්ස එකග්ගතා අවික්ඛෙපො සමාධි, දීඝං පස්සාසවසෙන චිත්තස්ස එකග්ගතා අවික්ඛෙපො සමාධි...පෙ.... විමොචයං චිත්තං අස්සාසවසෙන චිත්තස්ස එකග්ගතා අවික්ඛෙපො සමාධි, විමොචයං චිත්තං පස්සාසවසෙන චිත්තස්ස එකග්ගතා අවික්ඛෙපො සමාධි. ඉමානි චතුර්විසති සමාධිවසෙන ඤාණානි.

කතමානි ද්වෙසත්තනි විපස්සනාවසෙන ඤාණානි? දීඝං අස්සාසං අනිච්චතො අනුපස්සනට්ඨෙත විපස්සනා, දුක්ඛතො අනුපස්සනට්ඨෙත විපස්සනා, අනත්තතො අනුපස්සනට්ඨෙත විපස්සනා, දීඝං පස්සාසං අනිච්චතො අනුපස්සනට්ඨෙත විපස්සනා, දුක්ඛතො අනුපස්සනට්ඨෙත විපස්සනා, අනත්තතො අනුපස්සනට්ඨෙත විපස්සනා...පෙ.... විමොචයං චිත්තං අස්සාසං, විමොචයං චිත්තං පස්සාසං අනිච්චතො අනුපස්සනට්ඨෙත විපස්සනා,

දුක්බතො අනුපස්සනටියෙන විපස්සනා,
අනත්තතො අනුපස්සනටියෙන විපස්සනා.
ඉමානි ද්වෙසත්තති විපස්සනාවසෙන
ඤාණානි.

කතමානි අට්ඨ නිබ්බිදාඤාණානි?
අනිච්චානුපස්සි අස්සාසං යථාභූතං ජානාති
පස්සතීති – නිබ්බිදාඤාණං, අනිච්චානුපස්සි
පස්සාසං යථාභූතං ජානාති පස්සතීති –
නිබ්බිදාඤාණං...පෙ.... පටිනිස්සග්ගානුපස්සි
අස්සාසං යථාභූතං ජානාති පස්සතීති –
නිබ්බිදාඤාණං, පටිනිස්සග්ගානුපස්සි පස්සාසං
යථාභූතං ජානාති පස්සතීති – නිබ්බිදාඤාණං.
ඉමානි අට්ඨ නිබ්බිදාඤාණානි.

කතමානි අට්ඨ නිබ්බිදානුලොමෙ ඤාණානි?
අනිච්චානුපස්සි අස්සාසං භයතූපට්ඨානෙ
පඤ්ඤා නිබ්බිදානුලොමෙ ඤාණං,
අනිච්චානුපස්සි පස්සාසං භයතූපට්ඨානෙ
පඤ්ඤා නිබ්බිදානුලොමෙ ඤාණං...පෙ....
පටිනිස්සග්ගානුපස්සි අස්සාසං භයතූපට්ඨානෙ
පඤ්ඤා නිබ්බිදානුලොමෙ ඤාණං,
පටිනිස්සග්ගානුපස්සි පස්සාසං භයතූපට්ඨානෙ

පඤ්ඤා නිබ්බිදානුලොමෙ ඤාණං – ඉමානි
අට්ඨ නිබ්බිදානුලොමෙ ඤාණානි.

කතමානි අට්ඨ
නිබ්බිදාපට්ඨපස්සද්ධිඤාණානි?
අනිච්චානුපස්සි අස්සාසං පට්ඨසඤ්ඤා
සන්තිට්ඨනා පඤ්ඤා
නිබ්බිදාපට්ඨපස්සද්ධිඤාණං, අනිච්චානුපස්සි
පස්සාසං පට්ඨසඤ්ඤා සන්තිට්ඨනා පඤ්ඤා
නිබ්බිදාපට්ඨපස්සද්ධිඤාණං...පෙ....
පට්ඨසඤ්ඤානුපස්සි අස්සාසං පට්ඨසඤ්ඤා
සන්තිට්ඨනා පඤ්ඤා
නිබ්බිදාපට්ඨපස්සද්ධිඤාණං,
පට්ඨසඤ්ඤානුපස්සි පස්සාසං පට්ඨසඤ්ඤා
සන්තිට්ඨනා පඤ්ඤා
නිබ්බිදාපට්ඨපස්සද්ධිඤාණං – ඉමානි අට්ඨ
නිබ්බිදාපට්ඨපස්සද්ධිඤාණානි.

කතමානි එකවිසති විමුත්තිසුඛෙ ඤාණානි?
සොතාපත්තිමග්ගෙන සක්කායදිට්ඨියා
පහීනත්තා සමුච්ඡන්තත්තා උප්පජ්ජති
විමුත්තිසුඛෙ ඤාණං, විචිකිච්ඡාය පහීනත්තා
සමුච්ඡන්තත්තා උප්පජ්ජති විමුත්තිසුඛෙ
ඤාණං, සීලබ්බතපරාමාසස්ස...පෙ....

දිට්ඨියානුසයස්ස, විවිකිච්ඡානුසයස්ස පහීනත්තා
 සමුච්ඡින්නත්තා උප්පජ්ජති විමුත්තිසුඛෙ
 ඤාණං, සකදාගාමිමග්ගෙන ඔලාරිකස්ස,
 කාමරාගසඤ්ඤාජනස්ස...පෙ....
 පටිසසඤ්ඤාජනස්ස, ඔලාරිකස්ස
 කාමරාගානුසයස්ස, පටිසානුසයස්ස පහීනත්තා
 සමුච්ඡින්නත්තා උප්පජ්ජති විමුත්තිසුඛෙ
 ඤාණං, අනාගාමිමග්ගෙන අනුසහගතස්ස
 කාමරාගසඤ්ඤාජනස්ස...පෙ....
 පටිසසඤ්ඤාජනස්ස, අනුසහගතස්ස
 කාමරාගානුසයස්ස, පටිසානුසයස්ස පහීනත්තා
 සමුච්ඡින්නත්තා උප්පජ්ජති විමුත්තිසුඛෙ
 ඤාණං, අරහත්තමග්ගෙන,
 රූපරාගස්ස...පෙ.... අරූපරාගස්ස, මානස්ස,
 උද්ධච්චස්ස, අවිජ්ජාය, මානානුසයස්ස,
 භවරාගානුසයස්ස, අවිජ්ජානුසයස්ස පහීනත්තා
 සමුච්ඡින්නත්තා උප්පජ්ජති විමුත්තිසුඛෙ
 ඤාණං. ඉමානි එකවීසති විමුත්තිසුඛෙ
 ඤාණානි. සොළසවත්ථුකං
 ආනාපානස්සතිසමාධිං භාවයතො සමධිකානි
 ඉමානි ද්වෙ ඤාණසතානි උප්පජ්ජන්ති.

ඤාණරාසිජක්කනිද්දෙදසො ඡට්ඨො.

ආනාපානස්සතිකථා නිට්ඨිතා.